

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Bakalářská práce

**Problematika euthanasie z pohledu Evropského soudu
pro lidská práva**

Tereza Tolarová

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra ústavního a evropského práva

Studijní program Právní specializace

Studijní obor Veřejná správa

Bakalářská práce

Problematika euthanasie z pohledu Evropského soudu

pro lidská práva

Tereza Tolarová

Vedoucí práce:

JUDr. Zuzana Vostrá, Ph.D.

Katedra ústavního a evropského práva

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, březen 2017

.....

Ráda bych poděkovala JUDr. Zuzaně Vostré Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a připomínky.

Obsah

1. Úvod	7
2. Pojem euthanasie	9
2.1. Aktivní a pasivní euthanasie	9
2.2. Přímá a nepřímá euthanasie	10
2.3. Dobrovolná a nedobrovolná euthanasie	10
2.4. Euthanasie a asistovaná sebevražda	11
3. Právní úprava euthanasie ve vybraných evropských zemích	11
3.1. Nizozemí	11
3.2. Belgie	14
3.3. Německo	15
3.4. Švýcarsko	16
3.5. Euthanasie a český právní řád	17
3.6. Shrnutí.....	19
4. Euthanasie v rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva	20
4.1. Pretty v. Spojené království (2002)	21
4.1.1. Skutková fakta případu	22
4.1.2. Argumentace ESLP.....	23
4.1.3. Shrnutí.....	25
4.2. Haas v. Švýcarsko (2011)	26
4.2.1. Skutková fakta případu	26
4.2.2. Argumentace ESLP.....	27
4.2.3. Shrnutí.....	28
4.3. Koch v. Německo (2012).....	29
4.3.1. Skutková fakta případu	29
4.3.2. Argumentace ESLP.....	30
4.3.3. Shrnutí.....	31
4.4. Gross v. Švýcarsko (2013).....	32
4.4.1. Skutková fakta případu	32
4.4.2. Argumentace ESLP.....	33
4.4.3. Shrnutí.....	34
4.5. Lambert a ostatní v. Francie (2015).....	35
4.5.1. Skutková fakta případu	35

4.5.2. Argumentace ESLP.....	36
4.5.3. Shrnutí.....	37
4. Závěr	39
5. Resumé	42
6. Seznam použité literatury a pramenů	43

1. Úvod

Otázka euthanasie je velmi citlivé téma. S otázkou euthanasie souvisí řada základních lidských práv, která jsou upravena v ústavách či kodexech základních lidských práv, jako je právo na život, právo na sebeurčení a lidskou důstojnost. Právo na život je zakotveno nejen ve vnitrostátních úpravách, ale také v řadě mezinárodních úmluv. Jedná se především o Všeobecnou deklaraci o lidských právech a Úmluvu o lidských právech a základních svobodách Rady Evropy (dále jen „Úmluva“). Tato Úmluva je pro sledovanou problematiku klíčová. Nad prováděním Úmluvy a dodržováním lidských práv v této Úmluvě obsažené dohlíží Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“). ESLP je stálým, regionálním a specializovaným mezinárodním soudem, který působí při Radě Evropy a má výlučnou pravomoc rozhodovat o tom, zda některý ze smluvních států porušil tuto Úmluvu.¹ K ESLP přichází stále větší počet stížností týkající se zdravotního práva, poskytování zdravotní péče nebo zdravotních politik ve smluvních státech a ačkoliv se ESLP vyjadřuje k řadě aspektů zdravotního práva, nejznámější jsou v této oblasti rozsudky vztahující se k otázce euthanasie, a to zda jednotlivcům z Úmluvy plyne právo na euthanasii.

Rozhodnutí ohledně začátku a konce života patří na půdě ESLP k těm nejvíce kontroverzním. Takováto rozhodnutí se potýkají nejen s právní otázkou věci, ale především i s etickou stránkou věci, lékařskou či náboženskou. To, zda Úmluva zakládá právo na euthanasii nebo asistovanou sebevraždu ESLP řešil opakovaně.

Tato práce si klade za cíl zmapování rozhodovací činnosti ESLP v souvislosti s otázkou euthanasie a dalších možností ukončení života, a to jak ESLP vykládá Úmluvu s ohledem na problémy euthanasie. Práce bude za tímto účelem nejprve komparovat právní úpravu euthanasie a asistované sebevraždy ve vybraných evropských zemích a poté analyzovat nejvýznamnějších rozhodnutí ESLP v oblasti euthanasie a asistované sebevraždy. Tyto rozhodnutí pak budou v závěru syntetizovány a bude zhodnocen jejich přínos. Práce je za tímto účelem dělena na tři části.

V první řadě je nutné vymezit pojmy s tímto související. Vymezení pojmů jako je aktivní a pasivní euthanasie, přímá a nepřímá euthanasie nebo též rozdíl mezi euthanasií a asistovanou sebevraždou bude věnována první kapitola této

---

¹ V současnosti 47 smluvních států.

práce. To je důležité zejména proto, jelikož tyto pojmy bude práce následně využívat.

Další kapitola se zaměří na právní úpravu euthanasie a asistované sebevraždy ve vybraných evropských zemích. Soustředit se bude pouze na právní úpravu v evropských zemích, které jsou zároveň členy Rady Evropy. To je důležité zejména z toho důvodu, že euthanasie a asistovaná sebevražda je v evropských zemích upravována odlišně, s čímž se ESLP musí též ve svých rozhodnutích vypořádat. V rámci této kapitoly bude tedy představen pohled na euthanasii a asistovanou sebevraždu v následujících evropských zemích, a to Nizozemí, Belgie, Německo, Švýcarsko a pro srovnání i jak je na euthanasii nahlíženo v Česku.

Poslední kapitola se bude věnovat rozboru judikatury ESLP týkající se euthanasie a asistované sebevraždy. Rozbor se bude týkat především nejvíce významných rozhodnutí ESLP o euthanasii a asistované sebevraždě. U rozhodnutí ESLP budou nejprve představeny skutkové okolnosti případu a poté jak ESLP rozhodl a jak v daném případě argumentoval. Na závěr rozboru rozhodnutí bude uvedeno, jaké měl judikát dopady a čím se lišil od případu předchozího.

Co se týče zdrojů, bude práce vycházet z monografií napsaných na téma euthanasie, dále z odborných článků věnující se tématice euthanasie a rozhodovací praxe ESLP, internetových zdrojů a ve třetí kapitole bude čerpáno z judikatury ESLP, která je dostupná vždy alespoň v anglickém či francouzském jazyce v databázi HUDOC, jež spravuje ESLP.

2. Pojem euthanasie

U slova euthanasie je třeba odlišovat různé významy. Vymezení euthanasie není vůbec tak jednoduché, jak se může na první pohled zdát. V terminologickém vymezení euthanasie a jejích forem stále panuje nejednoznačnost. Obecně lze chápat euthanasii jako „úmyslné usmrcení pacienta lékařem, jež je vedeno zájmem o stav pacienta a jeho prospěch“.² Trochu jinak vyjádřeno lze pojem euthanasie, jak je běžně používán vymežit také jako „úmyslné zbavení života osoby, která trpí nějakou nevléčitelnou nemocí spojenou s podstatným utrpením a není schopna či nechce spáchat sama sebevraždu“.³ U takto užšího vymezení euthanasie lze dále rozlišovat různé formy, jako je aktivní a pasivní euthanasie, přímá a nepřímá euthanasie, dobrovolná a nedobrovolná euthanasie. Je třeba také rozlišovat mezi euthanasií a asistovanou sebevraždou.

2.1. Aktivní a pasivní euthanasie

Aktivní euthanasií je myšleno nějaké aktivní jednání, které přímo vede ke smrti. Oproti tomu pasivní euthanasie je nekonání, které vede k tomu, že člověk zemře přirozenou smrtí, nicméně této smrti mohlo být zabráněno. Jedná se například o ukončení nějaké lékařské léčby, která drží pacienta při životě.⁴ Ve vlastním slova smyslu se za euthanasii považuje právě aktivní forma euthanasie, tedy vyložené nějaké chování, které vede k ukončení pacientova života, ať už se jedná o podání jedu či vpich injekce. Hlavní rozdíl mezi přímou a nepřímou euthanasií je tedy usmrcení (aktivní) a ponechání zemřít (pasivní).⁵

Rozlišení mezi aktivní a pasivní euthanasií může být v mnoha případech velmi nesnadné. Z rozhodnutí, že někdo nebude konat, totiž plyne stejná míra zodpovědnosti, jako z rozhodnutí konat. Rozlišení je potom obzvláště složité, pokud rozhodnutí nekonat někdy znamená určité jednání ve smyslu, že bude pokračováno v již probíhajícím jednání. Typickým příkladem je, pokud jedince

---

² ČERNÝ, David. Problém s definicí eutanazie. Zdravotnické právo a bioetika [online] 21. 6. 2015 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://zdravotnickepravo.info/problem-s-definici-eutanazie/>

³ KMEC, Jiří; KOSAR, David; KRATOCHVÍL, Jan a BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 391.

⁴ KMEC, Jiří; KOSAR, David; KRATOCHVÍL, Jan a BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 391.

⁵ ČERNÝ, David. Problém s definicí eutanazie. Zdravotnické právo a bioetika [online] 21. 6. 2015 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://zdravotnickepravo.info/problem-s-definici-eutanazie/>

drží při životě nějaké jednání, bez kterého by zemřel, a konat v tomto případě by znamenalo ukončit toto jednání.⁶

2.2. Přímá a nepřímá euthanasie

Mezi další členění euthanasie patří to, zda je euthanasie přímá či nepřímá. Ani toto rozlišování není zcela jednoznačné. O euthanasii se hovoří spíše v souvislosti s formou přímé euthanasie, kdy se jedná o urychlení nebo navození smrti druhého člověka a smrt je hlavní cílem takového jednání. Naopak v případě euthanasie nepřímé je smrt nezamýšleným možným důsledkem jednání. Smrt je tak vedlejším důsledkem, ale primárním cílem bylo zbavit pacienta bolesti nebo jiného utrpení. Modelovým příkladem nepřímé euthanasie je, pokud se pacientovi podávají vysoké dávky léků, které tiší bolest a ty mohou případně vést ke zkrácení pacientova života.⁷ O euthanasii je teda vhodné mluvit, pokud se jedná o přímou aktivní euthanasii. Pokud se hovoří o euthanasii, rozumí se tím také usmrcení lékařem, nikoli kýmkoliv, kdo je o to požádán.

2.3. Dobrovolná a nedobrovolná euthanasie

Dále je třeba rozlišovat mezi euthanasií dobrovolnou a nedobrovolnou. Takto lze euthanasii dělit na základě toho, zda byl pacient schopen kompetentní žádosti o euthanasii. Dobrovolná euthanasie je založena na přání pacienta zemřít, který o to jasně a platně požádal. Pokud k ukončení života umírající osoba nedala jasnou a platnou žádost, kdy například toho osoba nebyla schopná z důvodů mentálních či fyzických, ale euthanasie nebyla provedena proti její vůli, jedná se o euthanasii nedobrovolnou.⁸ Z tohoto rozlišení často vyvstává velká etická otázka. U nedobrovolné euthanasie je život nekompetentních pacientů ukončován na žádost rodiny, kterou o nutnosti tohoto kroku přesvědčí lékař s tím, že pacientův život není nadále dobré udržovat.⁹ V tomto kontextu lze potom ještě rozlišovat mezi vyžádanou euthanasií, kdy takováto euthanasie byla provedena na základě kompetentní žádosti pacienta, a pokud kompetentní žádost pacienta chybí, jedná

---

⁶ ŠPINKOVÁ, Martina; ŠPINKA, Štěpán. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?* Praha: Cesta domů, 2006, s. 11-12.

⁷ ŠPINKOVÁ, Martina; ŠPINKA, Štěpán. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?* Praha: Cesta domů, 2006, s. 12.

⁸ KMEC, Jiří; KOSAŘ, David; KRATOCHVÍL, Jan a BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 391.

⁹ ŠPINKOVÁ, Martina; ŠPINKA, Štěpán. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?* Praha: Cesta domů, 2006, s. 12.

se o euthanasii nevyžádanou. Nevyžádaná euthanasie se týká především osob, jež nejsou takovéto kompetentní žádosti schopni.¹⁰

2.4. Euthanasie a asistovaná sebevražda

Asistovaná sebevražda je dalším pojmem spojeným s ukončováním života. Asistovaná sebevražda znamená, že někdo pomůže jiné osobě spáchat sebevraždu, mnohdy se jedná o lékaře, poté se hovoří o lékařsky asistované sebevraždě. Lékařem asistovaná sebevražda je velmi blízká aktivní euthanasii. Rozdíl je v tom, že lékař zpravidla umírajícímu pacientovi zprostředkuje nějaký smrtící prostředek, např. jed, který si pacient sám aplikuje.¹¹

3. Právní úprava euthanasie ve vybraných evropských zemích

V právních rádech evropských zemí je otázka euthanasie a asistované sebevraždy upravena různě. Na tuto otázku každá země nahlíží jinou optikou a v Evropě neexistuje ohledně euthanasie konsensus. V některých evropských zemích je aktivní euthanasie povolena, nicméně ve většině zemí se jedná stále o trestný čin. Následující část představí, jak je euthanasie a asistovaná sebevražda upravena v Česku a v dalších vybraných evropských zemích.

3.1. Nizozemí

Nizozemí se stalo první evropskou zemí, která v roce 2002 legalizovala euthanasii. Až do roku 2002 zde byla euthanasie i asistovaná sebevražda výslovně a absolutně zakázána. Navzdory tomu Nejvyšší soud v roce 1984 v případě, jež je známý jako rozhodnutí Alkmaar (podle města, ve kterém bylo první jednání) nebo také rozhodnutí Schoonheim (pojmenovaný podle obžalovaného doktora) povolil odvolání doktora Schoonheima, jenž se odvolal proti rozhodnutí nižších soudů, ve kterém byl odsouzen za aktivní a úmyslné ukončení života své postarší pacientky na její vlastní žádost.¹²

Byl to první případ týkající se euthanasie, který se dostal až k Nejvyššímu soudu. V tomto případě se jednalo o to, zda může být euthanasie ospravedlnitelná. Lékař jménem Schoonheim, podle kterého je často toto rozhodnutí nazýváno,

---

¹⁰ ČERNÝ, David. Problém s definicí eutanazie. Zdravotnické právo a bioetika [online] 21. 6. 2015 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://zdravotnickepravo.info/problem-s-definici-eutanazie/>

¹¹ ŠPINKOVÁ, Martina; ŠPINKA, Štěpán. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?* Praha: Cesta domů, 2006, s. 14.

¹² GRIFFITHS, John; WEYERS, Heleen a ADAMS, Maurice. *Euthanasia and Law in Europe*. Oxford, Portland, Oregon: Hart Publishing, 2008, s. 3.

provedl euthanasii devadesáti pětileté pacientce, která ho o to opakovaně a důrazně žádala. Pacientka odmítla operaci, ale kvůli zlomené kyčli nemohla již nadále chodit ani sedět. Byla v dobrém mentálním stavu a byla si plně vědoma své situace, kterou vnímala jako ponižující. Lékař s pacientkou mluvil ještě naposledy v přítomnosti syna pacientky, snachy a lékařovo asistentky. Pacientka i nadále měla jen jediné přání, které by ukončilo její trápení, a tak lékař přijal její požadavek a vpíchl jí injekci, která způsobila smrt. Ještě ten den ohlásil své jednání policii.¹³

Nejvyšší soud rozhodl, že nižší soudy nedostatečně posoudily námitku nezbytnosti, která je důvodem pro vynětí z trestní odpovědnosti. Dle Nejvyššího soudu měly nižší soudy též posoudit, zda lékař musel čelit konfliktu povinností, tedy povinnosti řídit se článkem 293, který zakazuje zabití osoby na její žádost a na druhé straně povinnost pomoci pacientovi od utrpení. Toto rozhodnutí bylo obzvláště důležité v mnoha ohledech. Za prvé, námitka nezbytnosti byla do té doby tradičně vnímána jako ospravedlnění zdánlivého porušení práva za účelem záchrany života, ne usmrcení. Za druhé, toto rozhodnutí selhalo ve vysvětlení toho, proč lékařova povinnost ulevit od utrpení převládá nad jeho povinností nezabít. Za třetí, soud stanovil, za jakých okolností může být euthanasie ospravedlnitelná a v jakých případech je euthanasii nutno posuzovat skrze hledisko nezbytnosti.¹⁴

Již v roce 1982 vznikla Vládní komise pro euthanasii, která ještě v součinnosti s Ústřední komisí Královské holandské lékařské asociace měla za úkol určovat a kontrolovat okolnosti a podmínky, za kterých může být euthanasie provedena. Od roku 1984 měli také lékaři uvádět jako příčinu smrti euthanasii, což se do té doby nečinilo, a proto chybí jakékoliv statistiky takto ukončených životů před tímto rokem. Tyto komise též kontrolovaly jistá kritéria, tzv. rotterdamská kritéria, která pokud budou dodržena, nehrozí lékařům žádný postih. Tato kritéria vypadaly následovně:

1. Kompetentnost pacienta a provedení euthanasie na jeho žádost, která je dobrovolná a úmyslná.
2. Žádost musí být dobře uvážena a jasná a pacient ji musí několikrát opakovat.

---

¹³ GRIFFITHS, John; BOOD, Alex a WEYERS, Heleen. *Euthanasia and Law in the Netherlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 1998, s. 62.

¹⁴ KEOWN, John. *Euthanasie, Ethics and Public Policy*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, s. 84.

3. Euthanasie musí být poslední možností pro pacienta, který nesnesitelně trpí, ať fyzicky či psychicky. Pro pacienta již nesmí být jiné možnosti, které by jeho situaci ulehčily. Všechny možnosti už byly vyzkoušeny a nebyly účinné.
4. Jen lékař je oprávněn provést euthanasii.
5. Lékař je povinen konzultovat zákrok ještě s jiným nezávislým lékařem, který je v té to oblasti zkušený.¹⁵

V Nizozemsku byla tedy euthanasie tolerována již od 70. let 20. století. Pokud nějaké případy skončily před soudem, byly posuzovány velmi mírně. Snahy právně zakotvit euthanasii začaly probíhat od počátku 90. let a zákon týkající se euthanasie vstoupil v platnost v roce 1994. Byl však velmi rozporuplný. Na jedné straně zůstala trestnost pro ty, kdo by jinému vzali život na jeho vlastní žádost. Stejně tak by byl potrestán ten, kdo by pomáhal při sebevraždě poskytnutím prostředků či asistováním. Na straně druhé byly ale stanoveny určité zásady, které zaručovaly beztrestnost. Tyto zásady a postup, na kterém se rada Královské lékařské asociace dohodla již v roce 1990, se skládá ze tří základních kroků. Nejprve lékař provádějící euthanasii nebo asistovanou sebevraždou informuje lékařského revizora tím, že vyplní rozsáhlý dotazník. Místní revizor poté podá hlášení na okresní právní zastupitelství, které potom rozhodne, zda je nutné předat případ k soudnímu trestnímu stíhání či nikoliv. Pokud lékař splní uvedené podmínky, žádné trestní stíhání mu nehrozí.¹⁶

Nová zákonná úprava v Nizozemsku upravující euthanasii se stala efektivní od roku 2002 a potvrdila již u soudů uplatňovanou praxi. Doktor, který provádí euthanasii nebo asistuje při sebevraždě, musí předně konzultovat s nezávislým kolegou, který se musí vyjádřit a dát formální stanovisko k tomu, zda jsou splněny všechny zákonné požadavky. Pouze pokud je shledáno, že lékař jednal neopatrně, je případ postoupen státnímu zastupitelství a zdravotnické disciplinární autoritě.¹⁷ Podstata zákona se příliš nezměnila. Určité změny ale nastaly například v ustanovení nových komisí, které hlasují o tom, zda lékař dodržel předpis a nemohl nemocnému pomoci jinak.¹⁸

---

¹⁵ MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?* Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, s. 32-33.

¹⁶ MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?* Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, s. 34-35.

¹⁷ GRIFFITHS, John; WEYERS, Heleen a ADAMS, Maurice. *Euthanasia and Law in Europe*. Oxford, Portland, Oregon: Hart Publishing, 2008, s. 3.

¹⁸ MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?* Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, s. 35.

Proces zakotvení euthanasie v právním systému trval dlouhou dobu, a i když euthanasie byla soudy legalizována již v 80. letech 20. století, kodifikace v zákonné formě proběhla až po dvaceti letech. Zákonná úprava se odehrála až v době, kdy euthanasie nebyla již tak silně kontroverzním tématem.¹⁹

3.2. Belgie

Velká legislativní změna se v Belgii, tak jako v Nizozemsku, odehrála v roce 2002, kdy belgický parlament přijal návrh zákona legalizující euthanasii, která do té doby byla v Belgii ilegální. Zásady lékařské etiky zakazovaly euthanasii, nicméně ta se přesto uskutečňovala. Na rozdíl od Nizozemí ale v Belgii neexistovala k euthanasii žádná judikatura, jelikož žádný lékař nebyl za vykonání euthanasie odsouzen. Kolem euthanasie tak panovala právní nejistota, protože nebylo jasné, jak by soudy reagovaly na ospravedlnění založené na argumentu nezbytnosti. Co se týče asistované sebevraždy, tato otázka byla ještě komplikovanější. Asistovaná sebevražda nebyla nezákonná, jelikož ani sebevražda není nezákonná, ale vzhledem k tomu, že ani v této věci neexistovala judikatura, i zde byla nejistota, zda doktor může beztrestně takovou asistenci poskytnout. Nakonec byla obecně přijata praxe, že doktor může léčbu ukončit, pokud zde není žádný léčivý nebo terapeutický efekt a zkrácení života k ukončení utrpení je tak přijatelné.²⁰

Podle belgického zákona o euthanasii z roku 2002 je euthanasie definována jako úmyslné ukončení života osoby na její žádost někým jiným. Pro to, aby euthanasie mohla být provedena, musí být splněny tři podmínky. Za prvé musí být pacient kompetentní a v momentě svého požadavku zcela při vědomí. Za druhé jeho požadavek je dobrovolný, dobře uvážený, opakovaný a rozhodnutí není výsledkem žádného vnějšího nátlaku. Za třetí, pacient je ve stavu způsobeném nemocí nebo nehodou, který mu způsobuje neustálé a nesnesitelné fyzické nebo psychické utrpení, které nemůže být zmírněno.²¹

Mimoto je Belgie jedinou zemí svět, kde je možné, aby o pomoc se sebevraždou požádalo i dítě mladší 12 let, a to od roku 2014. O asistovanou sebevraždu mohou žádat i nezletilí v Nizozemsku ale až od věku 12 let.

---

¹⁹ GRIFFITHS, John; WEYERS, Heleen a ADAMS, Maurice. *Euthanasia and Law in Europe*. Oxford, Portland, Oregon: Hart Publishing, 2008, s. 48.

²⁰ GRIFFITHS, John; WEYERS, Heleen a ADAMS, Maurice. *Euthanasia and Law in Europe*. Oxford, Portland, Oregon: Hart Publishing, 2008, s. 275.

²¹ The Belgian Act of Euthanasia, [online]. Vycházeno z anglického znění zákona [cit. 2017-03-16] Dostupný z: <http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59>

Podmínkou pro provedení euthanasie u nezletilého je, aby dítě o euthanasii požádalo samo, jeho stav je poté posouzen lékařským týmem a nezávislým psychologem a rodiče musejí s vykonáním euthanasie souhlasit.²²

3.3. Německo

V německy mluvících zemích, v Německu a stejně tak ve Švýcarsku, je obecně snaha vyvarovat se použití termínu euthanasie. Právo se spíše kloní k používání termínu asistovaná sebevražda, přičemž rozlišuje mezi asistovanou sebevraždou (beihilfe zum suizid) a aktivní asistovanou sebevraždou (aktive sterbehilfe).²³ V Německu je téma euthanasie poměrně citlivé, jelikož za nacismu byla euthanasie součástí rasistické politiky a byla prováděna na pacientech bez jejich souhlasu a bez vědomí jejich rodin. Zákon, který povoluje asistovanou sebevraždu na základě altruistických pohnutek, byl i navzdory minulosti přijat v roce 2015.²⁴

Euthanasie je zde, jako ve většině zemí ilegální, nicméně zabití na žádost je považováno za trestný čin s nižší trestní sazbou. Ovšem je trochu ošemetné, že ačkoliv napomáhání k sebevraždě není trestným činem, neposkytnutí pomoci již trestným činem je. Právně upravena je pasivní euthanasie, tedy neposkytnutí léčby, která má udržet pacienta při životě. Ukončení nebo neposkytnutí život zachraňující léčby je možné s přímým souhlasem pacienta nebo dokonce i v případech, kdy se souhlas pouze předpokládá na základě dříve vyjádřené nebo pravděpodobné vůle. Poté je ale nutné, aby rozhodl zákonný zástupce či ustavený opatrovník a to s přivolením soudce.²⁵

Co se týče asistované sebevraždy, tak vzhledem k tomu, že podle německého trestního zákoníku sebevražda trestná není, ani pomoc při sebevraždě tak trestná není.²⁶ To má ale své limity. V Německu je asistence při sebevraždě

---

²² iDnes.cz/zpravy. První dítě v Belgii podstoupilo eutanazii, o smrt samo požádalo lékaře [online] 17. 9. 2016 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/detska-eutanazie-belgie-0sm-/zahranicni.aspx?c=A160917_114435_zahranicni_mlb

²³ The Guardian. Euthanasia and assisted suicide laws around the world [online] 17. 7. 2014 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/society/2014/jul/17/euthanasia-assisted-suicide-laws-world>

²⁴ ABRAMS, Abigail. Assisted Suicide Law In Germany Passes Despite Concerns Over Nazi Association. In: *International Business Times* [online] 6. 11. 2015. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.ibtimes.com/assisted-suicide-law-germany-passes-despite-concerns-over-nazi-association-2172889>

²⁵ PROŠKOVÁ, Eva. Etické a právní aspekty eutanazie. Eticko-filozofické aspekty v péči o zdraví, *Kontakt*, 2009, č. 1, s. 263.

²⁶ Rechtliche Regelungen. In: *Deutsches Referenzzentrum für Ethik in den Biowissenschaften* [online] ©2017 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.drze.de/im-blickpunkt/sterbehilfe/rechtliche-regelungen>

legální, jen pokud si pacient smrtící léky podá sám, což znamená, aniž by mu byla například vedena ruka. Naproti tomu ve Švýcarsku je to posuzováno mírněji a spíš se hledí na to, zda jsou zde nějaké sobecké úmysly napomáhajícího.

3.4. Švýcarsko

Ve Švýcarsku, stejně tak jako v Německu nebo jiných evropských zemí, je euthanasie ilegální. Naproti tomu asistovaná sebevražda trestná za jistých okolností není. Podle článku 115 švýcarského trestního zákoníku je zde trestné pouze to, pokud je napomáhání k sebevraždě vedeno nějakým sobeckým zájmem a prospěchem pomáhajícího. Naopak je povolena asistovaná sebevražda z altruistických důvodů. Nicméně altruisticky vedená pomoc při sebevraždě nikdy nemůže převyšovat povinnost chránit život.²⁷

Článek 115 trestního zákoníku je zajímavý ze dvou důvodů. Za prvé zde není žádná zmínka o doktorech. Asistovat při sebevraždě tedy nemusí výhradně lékař, ale stačí osoba, která musí mít v pořádku rozhodovací kapacitu a je tedy svéprávná. Co se týče role doktora, tak ten pouze smrtící látku předepisuje. Jedná se o barbiturát pentobarbital sodný. Za druhé v článku také není žádná zmínka o splnění některých zdravotních podmínek.²⁸

V čem se tedy Švýcarsko výrazně liší, je především to, jak jsou do procesu asistované sebevraždy zapojeny různé soukromé subjekty. Nejznámější jsou společnosti Dignitas a Exit, které nabízejí pomoc při sebevraždě za úplatu. Na problematiku asistované sebevraždy je ve Švýcarsku nahlíženo spíše jako na tematiku lidských práv než na otázku zdravotní péče. Na základě toho, je asistovaná sebevražda výrazně distancována od všeobecné zdravotní péče.²⁹

Vzhledem k tomu, že asistovaná sebevražda je ve Švýcarsku povolena i cizincům, stává se tato země cílovou destinací sebevražedných turistů. Sebevražedný turismus je pojem využívaný pro akt vycestování do jiné země za účelem spáchání asistované sebevraždy. Mezi lety 2008 až 2012 vyjelo do Švýcarska spáchat asistovanou sebevraždu přibližně kolem 600 „turistů“, kteří

---

²⁷ HURST, A. Samia; MAURON, Alex. Assisted suicide and euthanasia in Switzerland: allowing a role for non-physicians, *BMJ* [online] Vol. 326,1. 2. 2003 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1125125/pdf/271.pdf>

²⁸ BOSSHARD, Georg. Switzerland. In: GRIFFITHS, John; WEYERS, Heleen; ADAMS, Maurice. *Euthanasia and Law in Europe*. Oxford, Portland, Oregon: Hart Publishing, 2008, s. 472.

²⁹ BOSSHARD, Georg. Switzerland. In: GRIFFITHS, John; WEYERS, Heleen; ADAMS, Maurice. *Euthanasia and Law in Europe*. Oxford, Portland, Oregon: Hart Publishing, 2008, s. 463.

pocházeli přibližně z třiceti zemí. Většina takovýchto „turistů“ přicházela z Německa nebo Spojeného království.³⁰

3.5. Euthanasie a český právní řád

V historii českého trestního práva se euthanasie neobjevuje a není ani nikde výslovně definována či upravena, i když v návrhu nového trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) byl původně zahrnut v hlavě I zvláštní části v dílu 1 „Trestné činy proti životu“ i § 118 s názvem „usmrcení na žádost“. Toto ustanovení znělo následovně:

§ 118 Usmrcení na žádost

(1) Kdo ze soucitu usmrtí nevyлéčitelně nemocnou osobu, která trpí somatickou nemocí, na její vážně míněnou a naléhavou žádost, bude potrestán odnětím svobody až na šest let.

(2) Vážně míněnou a naléhavou žádostí se rozumí svobodný a určitý projev vůle osoby starší osmnácti let, která není zbavena ani omezena ve způsobilosti k právním úkonům a není stížena duševní poruchou, jednoznačně a důrazně směřující k jejímu vlastnímu usmrcení.

Tímto ustanovením mělo být poprvé výslovně řečeno, že na euthanasii neboli usmrcení na žádost by bylo nahlíženo jako na trestný čin se všemi důsledky z toho plynoucími.³¹ Nicméně toto ustanovení se do schváleného trestního zákoníku prosadit nepodařilo. Namísto toho je zde zpřísněné ustanovení o účasti na sebevraždě dle § 144 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TrZ“).

Rozdělení na aktivní a pasivní euthanasii je z hlediska trestněprávních následků zavádějící, jelikož za konání se považuje i nekonání, pokud by byl pachatel podle okolností povinen jednat. V tomto případě nese pachatel odpovědnost za následek, což je rozdílné od obecné povinnosti konat, kdy se následky pachatelů nepřičítají. Pachatel je tak souzen jen za samotný fakt neposkytnutí pomoci. Zvláštní povinnost konat se vztahuje především na zdravotníky, kteří jsou podle právního předpisu povinni poskytovat péči. Dále pak

---

³⁰ WILSON, Jacque. 'Suicide tourism' to Switzerland has doubled since 2009. In: *CNN* [online] 7. 10. 2014 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2014/08/20/health/suicide-tourism-switzerland/index.html>

³¹ SUM, Tomáš. Eutanázie v právním řádu ČR. In: *epravo.cz* [online] 20. 10. 2004. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-v-pravnim-radu-cr-28721.html>

se může jednat o povinnost plynoucí ze smlouvy či povinnost z předchozího nebezpečného jednání v rozporu s právními předpisy.³²

Pokusy o právní úpravu takto společensky citlivého, málo diskutovaného a nejednoznačně vnímaného tématu proběhly několikrát. Návrh zákona o důstojné smrti byl předložen v roce 2008, ale byl zamítnut Senátem. Fakticky doslovný přepis návrhu zákona znovu projednávala vláda na své schůzi dne 22. června 2016. Vláda ale tento návrh zákona odmítla se zdůvodněním, že zaprvé by měla případné právní úpravě předcházet hlubší a rozsáhlejší odborná, politická a společenská diskuze nad otázkami podpory a ochrany důstojnosti života v nemoci a v závěru života. Zadruhé vláda upozornila, že návrh právní úpravy byl plný velkého množství nejasností, nejednoznačných ustanovení a legislativně technických nedostatků, jejichž výklad a použití by činily potíže. Odůvodnění vlády také zmiňuje, že tento návrh není ani v souladu s dalšími souvisejícími právními předpisy, jako je například občanský zákoník neb zákon o zdravotních službách. Vláda též varovala před rizikem, které je spojené s přijetím takového návrhu, a že není vhodné si brát příkladem některé členské země Evropské unie, jako je Nizozemsko či Belgie, jelikož v těchto státech dochází ke zneužívání euthanasie. Případy zneužívání euthanasie jsou v těchto státech zdokumentovány, ať už se jedná o případy tlaku rodinných příslušníků na vykonání euthanasie z pochybných důvodů, nebo případy nedodržení zákonných podmínek a dále případy zneužívání euthanasie za účelem uvolnění lůžek ve zdravotnických zařízeních.³³

Základy ochrany lidského života jsou zakotveny v Ústavě České republiky a Listině základních práv a svobod (dále jen „LZPS“). Článek 6 LZPS stanoví, že „[k]aždý má právo na život...“ a „[n]ikdo nesmí být zbaven života“. Tento článek je často využíván jako argument odpůrci euthanasie, jelikož v jejich pojetí se jedná o absolutní právo, které nesmí být nikomu odepřeno. Naopak obháječi euthanasie se opírají o čl. 7 LZPS, který zaručuje každému právo na ochranu soukromí. Tento článek ustanovuje nedotknutelnost osoby a jejího soukromí a omezení tohoto práva je možné jen v případech stanovených zákonem. Toto

---

³² PROŠKOVÁ, Eva. Etické a právní aspekty eutanazie. Eticko-filozofické aspekty v péči o zdraví, *Kontakt*, 2009, č. 1, s. 260.

³³ Usnesení vlády České republiky ze dne 22. června 2016 k návrhu poslanců Jiřího Zlatušky, Radka Vondráčka, Kristýny Zeliénkové, Petra Adama, Pavla Čiháka a Vojtěcha Adama na vydání zákona o důstojné smrti (sněmovní tisk č. 820).

ustanovení dává prostor pro případnou úpravu podmínek, za kterých by bylo možné žádat o ukončení terapie.³⁴

Život je tedy dle českého právního řádu chráněn za všech okolností a usmrcení jiného člověka, a to i pokud se jedná o usmrcení na žádost, naplňuje skutkovou podstatu trestného činu ať už ve smyslu vraždy dle § 140 TrZ, zabití dle § 141 TrZ nebo účasti na sebevraždě dle § 144 TrZ. Důležité je v tomto ohledu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. března 2014, kdy soud v usnesení stanovil, že pokud se obviněný a poškozený dohodnou na vzájemném úmyslném usmrcení jeden druhého jako způsobu dobrovolného ukončení života, potom dohodnuté jednání obviněného, jehož následkem byla smrt poškozeného, naplňuje znaky zvláště závažného zločinu vraždy podle § 140 odst. 1 TrZ a nikoli znaky přečinu účasti na sebevraždě podle § 144 odst. 1 TrZ.³⁵

3.6. Shrnutí

Právní úprava euthanasie a asistované sebevraždy je ve většině případů upravena v trestních kodexech jednotlivých států. Otázka euthanasie souvisí také s některými základními lidskými právy, jako je právo na život, právo na sebeurčení a lidskou důstojnost, jež jsou upraveny v ústavách či kodexech základních lidských práv.

Aktivní euthanasie je trestná ve většině zemí, pouze Nizozemí, Lucembursko a Belgie jsou v Evropě výjimkou, kdy právní řády stanoví jisté okolnosti, za kterých může být aktivní euthanasie beztrestnou. Belgie navíc umožnila asistovanou smrt i u dětí. Ve většině právních úprav je však euthanasie trestným činem, kde je stanovena nižší trestní sazba. Nižší trestní sazba měla být stanovena i dle návrhu, který byl předkládán při tvorbě nového českého trestního zákoníku. Tento návrh ale nakonec přijat nebyl. V právních řádech, kde není zvláštní právní úprava, se pak euthanasie posuzuje jako vražda nebo jako neposkytnutí pomoci či zabití z nedbalosti.³⁶

Co se týče asistované sebevraždy, tak ta je legální například ve Švýcarsku, v Německu či Albánii. Ve Švýcarsku a v Německu zákon umožňuje podstoupit sebevraždu jak svým občanům, tak cizincům, což vede k tzv. sebevražednému turismu. Jakákoliv forma euthanasie je považována za trestný čin ve většině

---

³⁴ JAHNSOVÁ, Alice; KUČA, Radan. Právní aspekty euthanasie. *Právní rozhledy*, 1997, Roč. 5, č. 7, s. 357.

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu č.j. 3 Tdo 362/2014-24, z 19. března 2014.

³⁶ PROŠKOVÁ, Eva. Etické a právní aspekty eutanazie. Eticko-filozofické aspekty v péči o zdraví, *Kontakt*, 2009, č. 1, s. 261-262.

evropských zemí, jako je Itálie, Španělsko, Polsko, Řecko, Rumunsko, Bosna, Chorvatsko či Srbsko.³⁷ Co se Francie týče, tak zde byla pasivní euthanasie, tedy přerušování léčby, která udržuje pacienta při životě, legalizována v roce 2014. Tento zákon již vešel v účinnost a umožňuje nevléčitelně nemocným odmítnout léčbu, pokud nemá žádný jiný efekt kromě umělého udržování pacienta při životě. Lékař je ale povinen po celou dobu alespoň pokračovat v léčbě mírnící pacientovi bolesti až do jeho smrti, a to i v případě, že by to vedlo u pacienta k urychlení smrti. Podobně je pasivní euthanasie povolena i v Dánsku. Za aktivní euthanasii zde hrozí trest odnětí svobody v délce až tří let, ale nevléčitelně nemocným pacientům je zde umožněno svobodně rozhodnout o případném zastavení jejich léčby.³⁸

4. Euthanasie v rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva

Otázka euthanasie je spojena do velké míry s článkem 2 Úmluvy: Právo na život.³⁹ Toto právo patří mezi jednu z nejzákladnějších zásad demokratických společností, jež jsou členy Rady Evropy. Proto není náhoda, že signatáři Úmluvy toto právo umístili hned na prvním místě. Článek 2 Úmluvy se týká jak úmrtí úmyslných, tak neúmyslných, přičemž v druhém odstavci jsou vymezeny okolnosti, kdy je možné užít nezbytně nutné síly, která může vést k usmrcení člověka.⁴⁰ Tímto ustanovením se stát zavazuje nejen ke zdržení se úmyslného zbavení života, ale také k tomu, aby přijal přiměřená opatření k ochraně života. Článek 2 garantuje nejen právo na život, ale také stanoví okolnosti, za nichž zbavení života může být ospravedlněno. Tyto okolnosti musí být striktně vymezeny. Článek 2, spolu s článkem 3 o zákazu mučení, vymezuje základní

---

³⁷ SKOUPÁ, Adéla. Hospodářské noviny. Eutanazie po česku: Zákon o asistované sebevraždě se vrací, hledá vzor v Belgii [online] 3. 6. 2016 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-65317790-eutanazie-po-cesku-zakon-o-asistovane-sebevrazde-se-vraci-hleda-vzor-v-belgii>

³⁸ BERKA, Vít; SUM. Tomáš. Eutanazie ve světě. In: *epravo.cz* [online] 20.5. 2005 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>

³⁹ Článek 2 Úmluvy: Právo na život

1. Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.

2. Zbavení života se nebude považovat za způsobené v rozporu s tímto článkem, jestliže bude vyplývat z použití síly, které není víc než zcela nezbytné, při:

- a. obraně každé osoby proti nezákonnému násilí;
- b. provádění zákonného zatčení nebo zabránění útěku osoby zákonně zadržené;
- c. zákonně uskutečněné akci za účelem potlačení nepokojů nebo vzpoury.

⁴⁰ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde, 2003, s. 86.

hodnoty demokratických společností, jež jsou členy Rady Evropy.⁴¹ V souvislosti s právem na život se často zmiňuje problematika trestu smrti, otázka umělého přerušování těhotenství, nebo právě otázka euthanasie a asistované sebevraždy.

V řadě případů týkající se aktivní či pasivní euthanasie a asistované sebevraždy se stěžovatelé odvolávali ve svých stížnostech právě článku 2 Úmluvy. Další článek Úmluvy, kterého se stěžovatelé často dovolávají, je článek 8 Úmluvy zakotvující právo na respektování soukromého a rodinného života. Tento článek v prvním odstavci konstatuje právo, na které má každý nárok a ve druhém odstavci poté výjimky, za kterých mohou státy do tohoto práva zasáhnout. Tento článek není absolutní a může se dostat do konfliktu s jinými lidskými právy, jako je například právo na život. V rámci práva na respektování soukromého života lze nalézt, jak zmínil ESLP poprvé ve věci *Pretty v. Spojené království*, i právo na sebeurčení. V rámci tohoto rozhodnutí také vyslovil, že v rámci článku 8 nabývají důležitosti i pojmy kvality života.⁴² Rozhodnutí o své vlastní smrti, tak ESLP zařadil právě pod pojem „soukromý život“.

Následující část se věnuje již jednotlivým rozhodnutím ESLP týkající se euthanasie a asistované sebevraždy. Na závěr každého případu bude stručně uvedeno, čím bylo dané rozhodnutí významné a co přineslo v této tématice nového.

4.1. *Pretty v. Spojené království* (2002)

Jedním z nejdůležitějších rozhodnutí ESLP ohledně otázky euthanasie je bezpochyby rozhodnutí *Pretty v. Spojené království*. ESLP až do té doby, než se k němu obrátila občanka Spojeného království paní *Pretty*, neměl možnost vyjádřit se k otázce euthanasie a jejího dopadu na povinnost státu chránit život jednotlivce.⁴³ V tomto případě ESLP rozhodoval především o zákonnosti asistované sebevraždy. Rozhodnutí obsahuje klíčovou argumentaci k jednotlivým článkům Úmluvy, které jsou podstatné ve vztahu k asistované sebevraždě a euthanasii.

---

⁴¹ ČAPEK, Jan. *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv*. [komentář s judikaturou]. Praha: Linde, 2010, s. 15.

⁴² KMEC, Jiří; KOSAŘ, David; KRATOCHVÍL, Jan a BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 869.

⁴³ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde, 2003, s. 93.

4.1.1. Skutková fakta případu

V tomto případě podala stížnost k ESLP paní Diane Pretty, u které se objevila amyotrofni laterální skleróza, tedy nemoc motorických neuronů. Tato nemoc byla spojena s postupným ochabováním svalů ovládaných vůlí. S nemocí je také spojena slabost horních a dolních končetin svalů, jež jsou potřeba při kontrole dýchání. U této nemoci neexistuje léčba, která by byla schopná rozvoji onemocnění zabránit. Smrt je způsobena nedostatečností dýchání a pneumonií způsobnou neschopností ovládat dýchací svaly a svaly kontrolující polykání. Jedinec je ale i za této situace schopný si uchovat veškeré duševní schopnosti. Její nemoc postoupila tak daleko, že nebyla již schopna ovládat své svaly od krku dolů, nemohla již téměř vůbec srozumitelně mluvit a musela být vyživována hadičkou.⁴⁴

Plně paralyzována si přála ukončit svůj život, ale vzhledem k jejímu ochrnutí již nebyla schopná vykonat sebevraždu sama. K tomu potřebovala pomoc manžela. Neúspěšně se snažila získat ujištění, že pokud by jí manžel se sebevraždou pomohl, nebude za to jakkoliv trestně stíhán.⁴⁵ Nicméně podle anglického práva je pomoc jinému ve spáchání sebevraždy trestním činem podle zákona o sebevraždě. Paní Pretty se tak pokusila obrátit na Úřad pro veřejné trestní stíhání (Director of Public Prosecutions), aby ji zaručil, že manžela nebude stíhat, pokud by jí manžel pomohl. Úřad to odmítl a paní Pretty se tak obrátila na místně příslušný soud. Soud jednomyslně odmítl její požadavek s tím, že úřad pro veřejné trestní stíhání nemá pravomoc udělit takovou záruku. Odmítl také argument paní Pretty, že by zákon o sebevraždě byl nekompatibilní s Úmluvou, jak tvrdila paní Pretty. Ta se následně odvolala ke Sněmovně lordů, kde byl její návrh opět zamítnut. Sněmovna lordů také odmítla argumentaci paní Pretty, že by Úmluva obsahovala právo na asistovanou sebevraždu.⁴⁶

Stěžovatelka tak využila svou poslední možnost a podala stížnost k ESLP. V této stížnosti tvrdila, že odmítnutí úřadu pro veřejné trestní stíhání poskytnout jejímu manželovi záruku, že nebude stíhán za nápomoc v sebevraždě, stejně tak

---

⁴⁴ MATOCHOVÁ, Soňa. Otázka eutanázie z pohledu judikatury Evropského soudu pro lidská práva. *Zdravotnické právo v praxi*, 2006, Roč. 4, č. 2, s. 25.

⁴⁵ PUPPINCK, Gregor; LA HOUGUE, Claire. The right to assisted suicide in the case law of the European Court of Human Rights. *The International Journal of Human Rights*, 2014, Vol. 18, s. 737.

⁴⁶ KEOWN, John. *Euthanasie, Ethics and Public Policy*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, s. 282-283.

jako zákaz asistované sebevraždy vnitrostátním právem, je porušení jejich práv zaručených v člancích 2, 3, 8, 9 a 14 Úmluvy.⁴⁷

4.1.2. Argumentace ESLP

Jednání se konalo 19. března 2002 a paní Pretty se ho osobně účastnila. Rozsudek byl vyhlášen 29. dubna 2002. Soud se se stížnostmi paní Pretty vypořádal následovně. Stěžovatelka ve své stížnosti uvedla, že článek 2 Úmluvy chrání právo na život každého před zásahy státu a jiných jednotlivců, ale tento článek nechrání jednotlivce před sebou samým, tedy že každý má právo rozhodovat o tom, zda bude dále žít či nikoliv. Z tohoto článku dovozovala, že každý má právo ukončit svůj život. Podle argumentace paní Pretty je tak přirozeným protipólem práva na život právo zemřít. ESLP takovouto argumentaci odmítl s tím, že nelze právo na život zaručené článkem 2 vykládat tak, že by zahrnovalo i negativní aspekt.⁴⁸ Článek 2 nelze interpretovat tím způsobem, že by umožňoval diametrálně odlišná práva, než jaká pozitivně zaručuje, zejména právo zemřít. Z článku 2 nelze ani vyvodit, že by měl jednatelce právo rozhodnout o tom, zda chce spíše žít či zemřít. Nelze z článku dovozovat právo na smrt provedenou rukama jiné osoby či aktem státního orgánu. ESLP tak potvrdil i názor Parlamentního shromáždění RE vyjádřený v Doporučení č. 1418 (1999).⁴⁹

ESLP v tomto rozhodnutí také zdůraznil, že jeho úkol nespočívá v tom, aby se pokusil rozhodnout, zda stav práva v některých zemích, které umožňují asistovanou sebevraždu, porušuje povinnost chránit právo na život. To v jakém rozsahu stát povoluje nebo upravuje právními předpisy možnost asistované sebevraždy, může vyvolat otázky stavící do konfliktu osobní svobodu a veřejný zájem. Tyto otázky pak mohou být rozhodnuty pouze v souvislostech konkrétních případů.⁵⁰

ESLP také rozhodl, že nebyl porušen ani článek 3, že „nikdo nesmí být mučen nebo podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu“. Stěžovatelka v souvislosti s tímto článkem tvrdila, že utrpení, kterému čelí, je nelidské a ponižující zacházení právě ve smyslu tohoto článku. ESLP odkázal na

⁴⁷ MATOCHOVÁ, Soňa. Otázka eutanázie z pohledu judikatury Evropského soudu pro lidská práva. *Zdravotnické právo v praxi*, 2006, Roč. 4, č. 2, s. 25.

⁴⁸ MALÍŘ, Jan; DOLEŽAL, Tomáš. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a zdravotnictví: současný stav a perspektivy*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 117.

⁴⁹ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde, 2003, s. 93-94.

⁵⁰ MATOCHOVÁ, Soňa. Otázka eutanázie z pohledu judikatury Evropského soudu pro lidská práva. *Zdravotnické právo v praxi*, 2006, Roč. 4, č. 2, s. 25-26.

svou judikaturu, že tento článek se nejčastěji vztahuje na situace, kdy je jednotlivec vystaven zakázaným formám zacházení ze strany veřejných orgánů nebo příslušníků ozbrojených sil státu.⁵¹ V tomto případě je tedy jasné, že stěžovatelka nebyla vystavena špatnému zacházení, ledaže by se pacientce nedostávalo adekvátní péče od státních lékařských zařízení, na což si ale paní Pretty nestěžovala.

K článku 8 Úmluvy, který zaručuje právo na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence, stěžovatelka tvrdila, že součástí tohoto práva je, že si člověk může zvolit, jakým způsobem a kdy chce zemřít. ESLP se k tomu vyjádřil tak, že pojem soukromého života je pojmem širokým a nelze ho definovat zcela. Zabýval se tedy otázkou, zda se jedná o zasahování do jejího práva na respektování soukromého života ve smyslu tohoto článku. Na základě ustálené judikatury ESLP je zasahování do výkonu práva chráněného článkem 8 slučitelné jen v tom případě, že je to v souladu se zákonem. Vzhledem k tomu, že ESLP nechává jistou volnost pro uvážení vnitrostátním orgánům, jelikož státy mají právo regulovat činnosti škodlivé pro život a bezpečnost osob, tak odmítnutí příslibu Úřadu pro veřejné trestní stíhání ve Spojeném království, že ne zahájí trestní stíhání proti manželovi stěžovatelky, není nepřiměřené. Článek 8 v tomto případě porušen nebyl.⁵²

ESLP také neshledal, že by byl porušen článek 9 Úmluvy, tedy právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání. ESLP přijal, že paní Pretty může mít víru v asistovanou sebevraždu, a že tuto víru může svobodně mít a vyjadřovat. Tato víra ovšem nemůže zakládat požadavek, aby její manžel nebyl stíhán za nápomoc při sebevraždě, když je to britským trestním právem zakázáno.⁵³

K článku 14 Úmluvy stěžovatelka tvrdila, že byla diskriminována v požívání svých práv tím, že osoby, které nemají tělesné postižení, mohou spáchat sebevraždu, aniž by jim to vnitrostátní právo zakazovalo. Tělesně postiženým osobám však vnitrostátní právo brání, aby přijali při spáchání sebevraždy pomoc. ESLP argumentoval tím, že toto trestní právo nemůže být

---

⁵¹ European Court of Human Rights. End of life and the European Convention on Human Rights [online] July 2015, [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Euthanasia_ENG.pdf

⁵² MATOCHOVÁ, Soňa. Otázka eutanázie z pohledu judikatury Evropského soudu pro lidská práva. *Zdravotnické právo v praxi*, 2006, Roč. 4, č. 2, s. 26.

⁵³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. dubna 2002 ve věci stížnosti č. 2346/02 Pretty proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irsku.

považováno za diskriminující, jelikož je aplikováno stejně na všechny. Naopak zákonné zakotvení výjimky pro ty, co nejsou schopni sami sebevraždu spáchat, by mohlo vést k podkopání ochrany života a mohlo by být příčinou zneužívání tohoto institutu.⁵⁴

4.1.3. Shrnutí

Případ *Pretty v. Spojené království* se řadí mezi obzvláště kontroverzní případy, jelikož se jedná o otázku ukončení života. Poprvé se také v tomto rozhodnutí ESLP kompletně zabývá posouzením otázky asistované sebevraždy ve vztahu k nejvýznamnějším článkům Úmluvy, které jsou ve vztahu k asistované sebevraždě a euthanasii relevantní. Tento případ položil základy k otázce práva na asistovanou sebevraždu. ESLP se zde musel vypořádat nejen s otázkami právními, ale i s otázkami etickými, stejně tak jako v jiných případech týkající se počátku a konce života. V tomto rozhodnutí ESLP přijal i vyjádření třetích stran, jako byly organizace *Voluntary Euthanasia Society* a *Katolická biskupská konference Anglie a Walesu*. Ačkoliv soud výslovně nezahrnul argumenty těchto intervenujících, rozhodnutí obsahovalo dlouhé shrnutí připomínek obou těchto aktérů, které demonstrovalo, že soud zvážil obavy a argumenty těchto organizací a osob, jež tyto organizace reprezentují.⁵⁵

ESLP zodpověděl v rámci tohoto případu otázku, zda článek 2 Úmluvy zahrnuje i negativní aspekt, jako je tomu u jiných práv a svobod. Příkladem může být svoboda náboženství, která garantuje pozitivní aspekt tedy mít právo v něco věřit, i ten negativní, nevěřit. ESLP došel k závěru, že z článku 2 Úmluvy nemůže být vyvozeno právo zemřít, ať už rukou třetí osoby nebo s asistencí ze strany veřejné autority. Článek 2 Úmluvy dle tohoto rozhodnutí nezakládá ani právo na sebeurčení ve smyslu oprávnění jednotlivce dát přednost smrti před životem. Tento článek tak nezakládá právo na euthanasii či asistovanou sebevraždu.⁵⁶ I když ESLP vyloučil existenci práva na sebeurčení v této oblasti na základě článku 2 Úmluvy, připustil, že právo na respektování osobní autonomie je dáno článkem 8 Úmluvy. Z tohoto případu tedy vyplynulo, že právo jednotlivce rozhodovat o

---

⁵⁴ MATOCHOVÁ, Soňa. *Otázka eutanázie z pohledu judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Zdravotnické právo v praxi*, 2006, Roč. 4, č. 2, s. 26.

⁵⁵ BÜRLI, Nicole. *Amicus curiae as a means to reinforce the legitimacy of the European Court of Human Rights*. In: FLOGAITIS, Spyridon; ZWART, Tom; FRASER, Julie. *The European Court of Human Rights and its Discontents. Turning Criticism into Strength*. Cheltenham, Northampton: Edward Elgar Publishing, 2013, s. 141.

⁵⁶ KMEC, Jiří; KOSAŘ, David; KRATOCHVÍL, Jan a BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 392.

tom, kdy a jakým způsobem zemře lze podřazovat spíš pod článek 8 Úmluvy. Do tohoto práva pak může být ze strany státu zasahováno jen v rámci ochrany veřejného zdraví a bezpečnosti a takovýto zásah navíc musí být přiměřený a nezbytný.⁵⁷ Ačkoliv ESLP v tomto případě dospěl k názoru, že nedošlo k porušení žádného článku Úmluvy, ESLP uznal, že asistovaná sebevražda je součástí osobní autonomie, které se lze dovolávat na základě článku 8 Úmluvy.

4.2. Haas v. Švýcarsko (2011)

V tomto případě se musel ESLP vypořádat s otázkou, zda odmítnutí poskytnout lékařské prostředky nezbytné ke spáchání sebevraždy osoby trpící vážnými psychickými problémy je v rozporu s článkem 8 Úmluvy práva na respektování soukromého života.

4.2.1. Skutková fakta případu

Stěžovatel se narodil v roce 1953 a trpěl přibližně dvacet let vážnou bipolární afektivní poruchou. Během této doby se pokusil opakovaně o sebevraždu a byl několikrát hospitalizován v psychiatrické léčebně. V červnu roku 2004 se stal členem společnosti Dignitas, která nabízí služby v souvislosti s asistovanou sebevraždou. Vzhledem k tomu, že mu nemoc znemožňovala žít dále důstojně, pan Haas požádal Dignitas, aby mu pomohla ukončit jeho život. Všichni lékaři, které oslovil, mu ale odmítly smrtící látku předepsat. Proto stěžovatel kontaktoval řadu oficiálních autorit, aby dostal povolení k získání smrtících barbiturátů. Jeho požadavek byl odmítnut nejprve Federální kanceláří pro spravedlnost (Federal Office of Justice), Federálním oddělením pro veřejné zdraví (Federal Department of Public Health), poté i Zdravotním oddělením pro oblast kantonu Zurich (Health Department of the Canton of Zurich) a nakonec i Federálním oddělením vnitra (Federal Department of the Interior). Proti rozhodnutí Federálního oddělení vnitra podal pan Haas odvolání k Federálnímu soudu. To, že mu nebylo umožněno spáchat sebevraždu, napadl jako rozpor s článkem 8 Úmluvy. Nemožnost opatřit si předpis na smrtící látku bylo dle jeho názoru zásahem do práva na respektování jeho soukromého života.⁵⁸

---

⁵⁷ PUPPINCK, Gregor; LA HOUGUE, Claire. The right to assisted suicide in the case law of the European Court of Human Rights. *The International Journal of Human Rights*, 2014, Vol. 18, s. 738.

⁵⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 20. ledna 2011 ve věci stížnosti č. 31322/07 Haas proti Švýcarsku.

Federální soud odmítl podání pana Haase s tím, že právo rozhodnout o vlastní smrti je nutné odlišovat od práva na asistovanou pomoc při sebevraždě od státních orgánů či třetích osob. Soud dále v rozhodnutí uvedl, že právo jednotlivce rozhodnout se o tom, jak a kdy má skončit jeho život, je jeden z aspektů práva na život. Sporná otázka byla ale v tom, zda má stát z pohledu článku 8 Úmluvy „pozitivní povinnost“. Pozitivní povinnost znamená, že stát je nucen činit aktivně určité kroky. V tomto případě zajistit, aby stěžovatel mohl získat látku, která mu způsobí bezbolestnou smrt bez lékařského předpisu.⁵⁹

4.2.2. Argumentace ESLP

ESLP se v tomto případě zabýval tím, zda došlo k porušení článku 8 Úmluvy. Stěžovatel se domáhal lékařského předpisu, na základě kterého by mu byl vydán smrtící lék pentobarbital sodný. Tím, že mu vnitrostátní orgány odmítly tento předpis vydat, porušili podle stěžovatele jeho právo vybrat si, kdy a jakým způsobem zemře, přičemž se odvolával právě na článek 8 Úmluvy. Stěžovatel nesdílel pohled vnitrostátních orgánů, že jsou pro něj dostupné jiné možnosti spáchání sebevraždy. Tvrdil, že pouze užití pentobarbitalu sodného je pro něj jediná možnost spáchání důstojné, rychlé, jisté a bezbolestné sebevraždy. Švýcarské vnitrostátní orgány naopak popíraly, že by v tomto případě došlo k porušení stěžovatelova práva na soukromý život garantovaný článkem 8 Úmluvy, jelikož zde existuje mnoho jiných řešení pro tělesně schopného člověka, jak spáchat sebevraždu.

ESLP na úvod zmínil, že koncept soukromého života je pojmem širokým a jeho vyčerpávající definice není možná. Soukromý život tak zahrnuje mnoho aspektů týkajících se fyzické a sociální identity jedince. ESLP dále uvedl, že jedinec má právo se rozhodnout jakým způsobem a kdy chce ukončit svůj život a dle tohoto rozhodnutí také konat, což je jedním z aspektů práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy.⁶⁰

ESLP dále konstatoval, že tento případ se od případu *Pretty v. Spojené království* liší tím, že nejde o osobu v terminálním stadiu neléčitelné nemoci, která by si nemohla vzít život sama. K tomu, zda má stát pozitivní povinnost zajistit, aby stěžovatel mohl získat látku, která mu způsobí bezbolestnou smrt bez

---

⁵⁹ Česká advokátní komora. Článek 8 Úmluvy (Právo na respektování soukromého a rodinného života). [online] [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/assets/haas-proti-svycarsku.docx>

⁶⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 20. ledna 2011 ve věci stížnosti č. 31322/07 Haas proti Švýcarsku.

lékařského předpisu se ESPL radši otevřeně nevyjádřil. Konstatoval ale, že pokud by stát takovou pozitivní povinnost dle článku 8 měl, k jejímu porušení stejně nedošlo.⁶¹

V této otázce se ESPL pouze omezil na konstatování, že Úmluva musí být brána jako celek, a proto je nutné vzít v úvahu i článek 2, který chrání právo na život. ESPL poznamenal, že většina členských států klade větší důraz na ochranu života než na právo život ukončit. Navíc mezi smluvními státy neexistuje jasný konsensus ohledně toho, kdy má jednotlivec právo ukončit svůj život a za jakých okolností. Pokud je tedy ve Švýcarsku získání smrtelné léčiva barbiturátu podmíněno lékařským předpisem, je to v souladu s článkem 2 a právem na život tímto článkem garantovaným. Tato podmínka totiž nutí jednotlivce k tomu, aby nebrali takové rozhodnutí lehkomyšlně, ale s plným uvědoměním. Chráněny jsou tak osoby s narušenou rozpoznávací schopností a zabraňuje to také zneužívání asistované sebevraždy.⁶² ESPL tedy neshledal, že by požadování lékařského předpisu pro vydání smrtícího léku bylo nepřiměřené. Na základě těchto skutečností ESPL rozhodl, že k porušení článku 8 Úmluvy nedošlo.

4.2.3. Shrnutí

V tomto rozhodnutí ESPL uvedl, že možnost jednotlivce rozhodnout se o tom kdy a jak chce ukončit svůj život, za předpokladu, že je k rozhodnutí schopen dospět svobodně, je jedním z aspektů práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy. Takže pokud ESPL v rozsudku *Pretty v. Spojené království* naznačil, že by otázka euthanasie mohla souviset i s článkem 8 Úmluvy, v tomto rozsudku již působnost výslovně potvrdil. ESPL tedy potvrdil, že to, jak a kdy se jednotlivec rozhodne zemřít, je garantováno v rámci jeho práva na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

ESPL v tomto rozsudku uznává právo na spáchání sebevraždy bezpečným, důstojným a bezbolestným způsobem. S tímto právem se pojí dvě podmínky, zaprvé se zkoumá vůle jednotlivce spáchat sebevraždu a kvalita této vůle, zadruhé schopnost podle toho jednat. Existence práva na sebevraždu není

---

⁶¹ MALÍŘ, Jan; DOLEŽAL, Tomáš. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a zdravotnictví: současný stav a perspektivy*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 119.

⁶² Case of Haas v. Switzerland – the European Court of Human Rights denies an alleged right to “assisted suicide” opposable to the state. In: *European Centre for Law & Justice* [online] 2011 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://eclj.org/case-of-haas-v-switzerland-the-european-court-of-human-rights-denies-an-alleged-right-to-assisted-suicide-opposable-to-the-state>

podmíněna těmito podmínkami obecně, jelikož toto právo má jedinec sám o sobě. Tyto podmínky pouze zajišťují veřejnou záruku v rámci článku 8 Úmluvy.⁶³

Tento rozsudek byl významný v tom, že oproti rozhodnutí *Pretty v. Spojené království* již výslovně konstatoval existenci práva na sebevraždu. Dále také tím, že nepotvrdil existenci případné povinnosti států na umožnění spáchání sebevraždy bezpečným, důstojným a bezbolestným způsobem. V této věci odmítl, že by mezi smluvními státy panoval jasný konsensus na to, kdy a jakým způsobem má jednotlivec právo ukončit svůj život. Státy mají v tomto případě poměrně široké meze prostoru k uvážení, na což ještě několikrát upozornil i dalších následujících rozhodnutí.

4.3. Koch v. Německo (2012)

V tomto rozsudku se ESLP nezabýval otázkou, zda je stát povinen ulehčit či umožnit sebevraždu, ale tím, zda je stát povinen ospravedlnit odmítnutí k usnadnění sebevraždy. ESLP v tomto případě zkoumal spíše procesní stranu věci.

4.3.1. Skutková fakta případu

Stěžovatel se narodil v roce 1943 a bydlel v Braunschweigu. Jeho manželka, se kterou žil od roku 1978, byla po úrazu trvale těžce postižená a kompletně paralyzovaná. Potřebovala neustálou péči a umělou výživu. Podle lékařských odhadů měla před sebou i tak nejméně patnáct let života. Nicméně ona si přála ukončit život, který byl dle jejího názoru nedůstojný. Sebevraždu chtěla spáchat s pomocí manžela. Pár se rozhodl kontaktovat švýcarskou organizaci Dignitas, která pomáhá s asistovanou sebevraždou. Paní Kochová tedy požádala o povolení od Spolkového ústavu pro léčiva a zdravotní potřeby (Bundesinstitut für Arzneimittel und Medizinprodukte, dále jen „Spolkový ústav“) k získání patnácti gramů pentobarbitalu sodného, s jehož pomocí by mohla spáchat sebevraždu ve svém domově v Braunschweigu. Spolkový ústav ji toto povolení odmítl dát, přičemž se odvolával na německý zákon o narkoticích. V souvislosti s tímto zákonem Spolkový ústav může vydat povolení jen na léčiva, která mají život podporovat či udržovat, nikoliv ukončit. Stěžovatel s manželkou podali v lednu 2005 odvolání ke Spolkovému ústavu proti rozhodnutí, ve kterém Spolkový ústav

---

⁶³ PUPPINCK, Gregor; LA HOUGUE, Claire. The right to assisted suicide in the case law of the European Court of Human Rights. *The International Journal of Human Rights*, 2014, Vol. 18, s. 739.

odmítl udělit manželce stěžovatele povolení k získání smrtící látky. V únoru 2005 poté vycestovali do Curychu ve Švýcarsku, kde paní Kochová pomocí Dignitas spáchala sebevraždu.

Pan Koch podal proti rozhodnutí Spolkového ústavu odvolání. V březnu 2005 Spolkový ústav potvrdil své dřívější rozhodnutí a vyjádřil též pochyby o tom, zda státem schválené právo jedince spáchat sebevraždu lze být odvozeno z článku 8 Úmluvy. Ve svém rozhodnutí také dodal, že článek 8 nemůže být interpretován tak, že stát má povinnost ulehčit akt sebevraždy pomocí smrtících léčiv. Právo spáchat sebevraždu by bylo v rozporu s právem na život v článku 2, který má větší hodnotu. Na závěr také Spolkový ústav konstatoval, že žadatel nemá aktivní legitimaci k podání odvolání, jelikož není subjektem takového řízení. V únoru 2006 tak stěžovatel podal žalobu ke správnímu soudu, který ji též odmítl na základě chybějící aktivní legitimace, jelikož právo na udělení povolení pro získání smrtící látky je osobní a nepřenositelné povahy. Správní soud se také vyjádřil k tomu, že odmítnutí Spolkového ústavu vydat povolení bylo v souladu s článkem 8 Úmluvy. Pan Koch podal tedy stížnost k ESLP.⁶⁴

4.3.2. Argumentace ESLP

ESLP se zabýval otázkou, zda opravdu došlo k zásahu do stěžovatelova práva na soukromý život podle článku 8 Úmluvy. Stěžovat ve své stížnosti uvedl, že vnitrostátní soudy porušily článek 8 Úmluvy, když se odmítly jeho ženě udělit povolení k získání smrtící dávky pentobarbitalu sodného. Podle stěžovatele tím bylo porušeno jeho právo na soukromý život, jelikož pár tak musel vycestovat do Švýcarska namísto toho, aby jeho žena mohla ukončit svůj život v soukromí svého rodinného domova, jak si pár původně plánoval. Německá vláda odmítla, že by byl porušen v případě stěžovatele článek 8 Úmluvy, jelikož stěžovatel nebyl přímou ani nepřímou obětí porušení tohoto článku. Vláda se dále bránila tím, že nelze po státu požadovat, aby umožnil přístup ke specifické smrtící látce, aby manželka stěžovatele mohla ukončit život dle svých představ. Takováto povinnost by byla v rozporu s hodnotami Úmluvy, konkrétně článku 2 Úmluvy a povinnosti státu život chránit.⁶⁵

---

⁶⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 19. Července 2012 ve věci stížnosti č. 497/09 Koch proti Německu.

⁶⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 19. Července 2012 ve věci stížnosti č. 497/09 Koch proti Německu.

ESLP se nejprve zabýval námitkou německé vlády, zda lze stěžovatele považovat za poškozeného ve smyslu Úmluvy. V tomto ohledu ESLP zkoumal, zda má stěžovatel osobní či právní zájem na výsledku řízení a jaká vazba je mezi stěžovatelem a ženou, jíž se rozhodnutí německých vnitrostátních orgánů týkalo. ESLP dospěl k tomu, že vzhledem k velice blízkému vztahu stěžovatele s manželkou, měl stěžovatel silný a trvalý zájem na meritorním posouzení dané věci.

Dále se ESLP zabýval tím, zda bylo stěžovatelovo právo podle článku 8 Úmluvy dostatečně chráněno v rámci vnitrostátního řízení. Stěžovatel tvrdil, že jeho procesní právo bylo porušeno, když vnitrostátní soudy odmítly meritorně posoudit jeho návrh. Přičemž německá vláda argumentovala tím, že stěžovatelovo požadavky byly německými soudy vyslyšeny, ačkoliv byly odmítnuty na základě rozhodnutí o nepřípustnosti.⁶⁶

ESLP se v tomto případě zabýval pouze procesní stranou věci a omezil se na konstatování, že k porušení článku 8 došlo tím, že byl odepřen soudní přezkum správního rozhodnutí, který upíral přístup k barbiturátu. To, zda má stát povinnost zajistit důstojné ukončení života ženy však ESLP meritorně nezkoumal, jelikož právo na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy je nepřenositelné na jinou osobu. Toto právo tedy nemohlo přejít po smrti ženy na nikoho jiného, a to ani na jejího manžela.⁶⁷

4.3.3. Shrnutí

V pořadí třetím významném rozhodnutí ESLP týkající otázky euthanasie a asistované sebevraždy ESLP konstatoval, že stát není povinen zavést asistovanou sebevraždu, ale odmítnutí asistované sebevraždy musí být vnitrostátními orgány odůvodněno. Právo na asistovanou sebevraždu musí být vynutitelné navzdory jeho zákazu ve vnitrostátním trestním právu. Pokud ESLP uznává asistovanou sebevraždu jako subjektivní právo na základě Úmluvy, stát se tak stává garantem toho, aby toto právo mohlo být naplněno.⁶⁸ Německo nemělo povinnost poskytnout smrtící látku, ale mělo se případem paní Koch zabývat meritorně, a to

---

⁶⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 19. Července 2012 ve věci stížnosti č. 497/09 Koch proti Německu.

⁶⁷ MALÍŘ, Jan; DOLEŽAL, Tomáš. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a zdravotnictví: současný stav a perspektivy*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 120.

⁶⁸ PUPPINCK, Gregor; LA HOUGUE, Claire. The right to assisted suicide in the case law of the European Court of Human Rights. *The International Journal of Human Rights*, 2014, Vol. 18, s. 740.

i přesto, že její žádost byla odmítnuta na základě trestního zákoníku, který asistovanou sebevraždu označuje za trestný čin.

ESLP v tomto případě dále nezkoumal, zda Německo mělo povinnost zajistit důstojné ukončení života ženy, jelikož právo na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy je nepřenosné na jinou osobu. Toto právo tak nemohlo přejít ani na jejího manžela. Rozdíl oproti předchozím rozhodnutím byl u tohoto rozhodnutí zejména v tom, že zde se ESLP soustředil spíše na procesní stranu věci, než že by ESLP do hloubky zabýval otázkou euthanasie a asistované sebevraždy.

4.4. Gross v. Švýcarsko (2013)

Tento případ stížnosti se lišil oproti předchozím stížnostem, které ESLP v souvislosti s asistovanou sebevraždou řešil tím, že stěžovatelka se nenacházela v terminálním stadiu žádné nemoci a ani žádnou nemocí netrpěla. Stěžovatelka chtěla ukončit život, jelikož se jí zdál ve vysokém věku monotónní a její životní síly slably.

4.4.1. Skutková fakta případu

Stěžovatelka byla narozena v roce 1931 a žila v Greifensee ve Švýcarsku. Pro svůj vysoký věk si přála zemřít, jelikož nechtěla snášet utrpení, které jí přinášel pokles jejích fyzických a duševních schopností. V roce 2005 s úmyslem spáchat sebevraždu kontaktovala společnost Exit, která ve Švýcarsku napomáhá v asistované sebevraždě. K získání smrtícího léku je nicméně zapotřebí získat odborný posudek od psychiatra. Psychiatr ve svém posudku shledal, že rozhodovací schopnost stěžovatelky jsou v pořádku a stěžovatelka je tak schopná vlastního úsudku. Přesto ale psychiatr odmítl smrtící látku předepsat z toho důvodu, že by to dle jeho názoru měl udělat její ošetřující lékař. Stěžovatelka se tak snažila získat předpis od dalších psychiatrů, nicméně bezúspěšně.

Stěžovatelka podala žádost ke Zdravotní komisi kantonu Curych (Health Board of the Canton of Zurich, dále jen „Zdravotní komise“). Ta její žádost odmítla na základě toho, že ani článek 8 Úmluvy ani švýcarská ústava nezakládá státu povinnost poskytnout jedinci, který si přeje ukončit život, prostředky pro spáchání sebevraždy dle jeho výběru. Proti tomuto rozhodnutí se stěžovatelka odvolala k místně příslušnému správnímu soudu, který její odvolání odmítl. Správní soud konstatoval, že získání lékařského předpisu pro získání smrtící

dávky je v souladu s článkem 8 Úmluvy a také švýcarské ústavy. Tento předpis dále zajišťuje, aby lékaři prozkoumali všechny aspekty daného případu, aby bylo zabráněno nerozvážným rozhodnutím, a slouží také jako prevence k riziku zneužívání asistované sebevraždy. Proti rozhodnutí správního soudu stěžovatelka podala odvolání k Federálnímu nejvyššímu soudu (Federal Supreme Court). Nejvyšší soud rozhodl, že stěžovatelka nenaplnila předpoklady dané lékařskými etickými doporučeními pro péči o pacienty, kteří se nacházejí v posledním stádiu života. Paní Gross tedy podala stížnost v roce 2010 stížnost k ESLP.⁶⁹

4.4.2. Argumentace ESLP

ESLP vydal rozhodnutí v květnu 2013. V tomto rozsudku se ESLP opět vyvaroval toho, že by se přímo vyjadřoval k jádru práva na sebevraždu a obsahu etických doporučení. Místo toho se držel spíše procesního posouzení, přičemž právo na respektování soukromého života ukotvené v článku 8 Úmluvy bylo porušeno zejména proto, že oblast asistované sebevraždy je regulována etickými doporučeními a švýcarské právo, které umožňuje získat smrtící lék na lékařský předpis, není v tomto ohledu dost jasně, pokud se rozsahu práva na získání tohoto léku týče. ESLP shledal, že Švýcarsko by na základě toho mělo přijmout komplexní právní úpravu, která by nejistotu odstranila, ať už v souladu s etickými doporučeními nebo těmito doporučením odporující. Hlavním důsledkem tohoto rozhodnutí je přenést praxi asistované sebevraždy z oblasti zdravotní péče do oblasti občanských svobod. Tato změna redefinovala asistovanou sebevraždu jako základní lidské právo spíše než speciální zdravotní péče ukončující život. Otázka tedy nezní, zda existuje právo na asistovanou sebevraždu, ale v jakém rozsahu má stát moc zamezit vykonání tohoto práva, jelikož pokud je už jednou takové právo uznáno, nemůže zůstat pouze teoretické a iluzorní.⁷⁰

Švýcarsko vůči tomuto rozsudku uplatnilo opravný prostředek ve smyslu čl. 43 Úmluvy. Dalo se očekávat, že se tak velký senát začne věnovat otázkou možnosti ukončení života „dobrou smrtí“ zavedenou částí smluvních států a zahrne do rozsudku při té příležitosti i právní a etická dilema, která s sebou euthanasie nese. To se nakonec nestalo, jelikož když došlo v září roku 2014 na vynesení rozsudku velkého senátu, ukázalo se, že stěžovatelka ukončila svůj život

---

⁶⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14. Května 2013 ve věci stížnosti č. 67810/10 Gross proti Švýcarsku.

⁷⁰ PUPPINCK, Gregor; LA HOUGUE, Claire. The right to assisted suicide in the case law of the European Court of Human Rights. *The International Journal of Human Rights*, 2014, Vol. 18, s. 743.

již v lednu 2011, a to s pomocí lékaře, kterého jí pomohla najít organizace Exit. Švýcarská vláda předala tuto informaci v rámci vyjádření, které ESLP vyžadoval pro účely přezkumu věci.⁷¹

Vzhledem k úmrtí stěžovatelky bylo nutné její stížnost prohlásit za nepřijatelnou. Advokát zastupující stěžovatelku vysvětloval to, že ESLP nedostal tuto informaci již dříve, jelikož od podání stížnosti v roce 2010 nebyl se stěžovatelkou v přímém styku a komunikoval s ní jen prostřednictvím jejího kněze, který pracoval pro Exit. Ten její smrt zamlčel na základě jejího výslovného přání, protože se obávala, že v případě její smrti ESLP řízení ukončí a stížností se již nebude zabývat. Přičemž otázky, které byly v daném případě vzneseny, dle jejího názoru bylo ve veřejném zájmu přezkoumat i kvůli ostatním osobám, které se budou nacházet ve stejné situaci jako stěžovatelka. ESLP sice konstatoval, že motiv stěžovatelky se může zdát pochopitelný, nicméně není pro soud dostatečným důvodem pro pokračování řízení a celá stížnost tak byla kvalifikována jako nepřijatelná, jelikož se stěžovatelka pokusila uvést soud v omyl a zneužila tak své právo na stížnost.⁷²

4.4.3. Shrnutí

V tomto případě byla vznesena především otázka, zda stát nedostatečně definoval pravidla, za jakých okolností mohou lékaři vydat lékařský předpis na smrtící látku. Ve Švýcarsku bylo předepisování barbiturátu prováděno na základě nařízení o léčivech a lékařských etických doporučení. Tato doporučení neměly formální kvalitu zákona, jelikož byly sepsány nevládní organizací (Swiss Academy of Medical Sciences). Podle ESLP tento režim vytváří nejistotu mezi doktory a pacienty, kteří chtějí podstoupit asistovanou sebevraždu. V tomto ESLP spatřoval porušení článku 8 Úmluvy a pokud by jeho rozhodnutí nabylo právní moci, Švýcarsko by mělo povinnost přijmout komplexní právní rámec, který by tuto nejistotu odstranil.⁷³ Švýcarsko se proti tomuto rozhodnutí odvolalo k Velkému senátu a ten stížnost odmítl z důvodu nepřijatelnosti stížnosti, jelikož

---

⁷¹ MALÍŘ, Jan; DOLEŽAL, Tomáš. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a zdravotnictví: současný stav a perspektivy*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 121.

⁷² MALÍŘ, Jan; DOLEŽAL, Tomáš. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a zdravotnictví: současný stav a perspektivy*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 122.

⁷³ PUPPINCK, Gregor; LA HOUGUE, Claire. The right to assisted suicide in the case law of the European Court of Human Rights. *The International Journal of Human Rights*, 2014, Vol. 18, s. 742.

stěžovatelka v průběhu řízení zemřela. Na základě těchto skutečností rozhodnutí nikdy nenabývalo právní moci.

4.5. Lambert a ostatní v. Francie (2015)

Tento případ budil velkou pozornost a byl označován jako rozporuplný a rozhodnutí bylo očekáváno jako přelomové. Bylo to poprvé, co se francouzská Státní rada vyjadřovala k otázce ukončení léčby s očekávaným následkem smrti. Jak ale soudci Státní rady zdůrazňovali, jejich rozhodnutí není precedensem pro podobné případy a nejedná se ani o schválení euthanasie. Každý případ se musí posuzovat zvlášť. ESLP v rámci rozhodnutí zase připomněl, že pokud pozitivní závazky státu souvisejí s vědeckými, právními a etickými otázkami, které se týkají začátku a konce života, tak státy mají prostor pro vlastní uvážení v těchto věcech. Obzvláště pokud v této oblasti neexistuje mezi smluvními státy shoda.

4.5.1. Skutková fakta případu

Stěžovatelé byly francouzské státní příslušnosti, jednalo se rodiče, sestru a nevlastního bratra Vincenta Lamberta narozeného v roce 1976, který utrpěl vážný úraz mozku po těžké automobilové nehodě, což mělo za následek jeho ochrnutí. Od té doby byl udržován ve vegetativním stavu pomocí přístrojů a byl trvale upoután na lůžko. Od června 2009 byl pan Lambert v rehabilitačním centru pro pacienty ve vegetativním stavu nebo stavu minimálního vědomí. Dostával umělou výživu a hydrataci pomocí trubiček. Od roku 2012 začaly opatrovnice pozorovat znaky, které považovaly za neochotu pana Lamberta podrobovat se denní péči. Zdravotnický tým tak ve spolupráci s manželkou zahájil řízení na základě zákona z 22. dubna 2005 o pacientových právech a problematice ukončení života známého jako „Leonetti Act“. To vyústilo k rozhodnutí hlavního doktora o odstranění umělé výživy a redukci hydratace.⁷⁴ Soud však na základě návrhu stěžovatelů toto rozhodnutí zvrátil. V této věci byl iniciován nový rozhodovací proces, v rámci kterého bylo konzultováno dalších šest lékařů a rodina pana Lamberta. Pro ukončení péče se vyjádřila manželka a šest sourozenců, zatímco stěžovatelé byli proti. V roce 2014 tak ošetřující lékař oznámil záměr ukončit péči, jelikož se jeví jako zbytečná a nepřiměřená a jediným jejím výsledkem je umělé udržování života. Proti tomuto se stěžovatelé opět obrátili na soud, který výkon rozhodnutí pozastavil. Manželka, synovec a dotčená nemocnice se odvolali

---

⁷⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. června 2015 ve věci stížnosti č. 46043/14 Lambert a ostatní proti Francii.

ke Státní radě, která ve svém rozsudku došla k názoru, že rozhodnutí ošetřujícího lékaře je v souladu se zákonem a zrušila rozsudek prvostupňového soudu. Den předtím v červnu 2014 podali stěžovatelé stížnost k ESLP, kde namítali, že zastavení života udržující péče je v rozporu s články 2, 3 a 8 Úmluvy. Na základě této stížnosti soud vydal předběžné opatření v této věci s přednostním projednáním stížnosti.⁷⁵

4.5.2. Argumentace ESLP

ESLP se předně zabýval přípustností stížnosti. Za jistých okolností, jako tomu bylo v tomto případě při namítání porušení článku 2, 3 a 8 Úmluvy, nemusí být předloženo žádné zmocnění, ačkoliv je stížnost vznesena jinou osobou, než je oběť porušení práv, a to vzhledem k postižení, která podání stížnosti znemožňuje. To je ale možné za současného splnění dvou podmínek: za první, že přímá oběť bude zbavena účinné ochrany svých práv, a za druhé neexistence konfliktu zájmů mezi obětí a osobou vznášející stížnost. Tyto podmínky dle ESLP splněny nebyly. ESLP konstatoval, že stěžovatelé nejsou aktivně legitimováni namítat porušení článků 2, 3 a 8 Úmluvy, ale mohou namítat porušení článku 2, ačkoliv je toto porušení teprve potenciální.

Dále se ESLP zabýval pouze tím, zda byl porušen článek 2 Úmluvy. Na úvod zdůraznil, že dle francouzského práva není aktivní euthanasie legální, ale zákon umožňuje, aby za určitých okolností byla ukončena život udržující léčba, tedy pasivní euthanasie. V této věci tak nešlo o negativní povinnost státu ve smyslu článku 2 Úmluvy. Negativní povinnost v tom smyslu, že stát má povinnost zdržet se určitého jednání nebo nezasahovat do chráněné sféry. Jak stěžovatelé, tak vláda rozlišovali mezi vědomým ukončením života a terapeutickým přerušением léčby a francouzská legislativa zakazovala vědomé ukončení života, ale povolovala ukončení života udržující léčby v určitých případech. Na základě toho ESLP zkoumal námitky stěžovatelů jen z hlediska pozitivní povinnosti státu.⁷⁶

Vzhledem k tomu, že ESLP do té doby nikdy nerozhodoval v otázce, která byla předmětem této stížnosti, zaměřil se na dodržení tří kritérií, která postupně vymezil v předchozích případech, ve kterých se stěžovatelé domáhali práva

---

⁷⁵ Zpravodaj kanceláře vládního zmocněnce [online] číslo 3/2015 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/komora/zpravodaj_201503.pdf, s 29.

⁷⁶ HUBÁLKOVÁ, Eva. Rozhodnutí o odpojení pana Vincenta Lamberta od přístrojů udržující jej při životě. Z judikatury ESLP. In: *Bulletin advokacie* [cit. 2017-03-22] 5. 10. 2015 [online] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/z-judikatury.m?browser=mobi>

zemřít. Tyto tři kritéria jsou: zaprvé, zakotvení regulačního rámce slučitelného s požadavky článku 2 Úmluvy ve vnitrostátním právu a praxi, zadruhé, zohlednění přání dotčené osoby vyjádřené v minulosti, názor zdravotnického personálu a přání blízkých osob, za třetí, možnost obrátit se na soud při vzniku pochybností o tom, co je v nejlepším zájmu pacienta. Co se týče těchto tří kritérií, ESLP shledal, že stávající regulační rámec ve Francii ohledně ukončení života udržující léčby je dostatečně jasný a stanovuje přesně pravidla pro rozhodování lékařů v situacích, jako je tato. Druhé kritérium týkající se zohlednění přání dotčené osoby, jejich blízkých osob a zdravotnického personálu bylo též splněno. V případě Vincenta Lamberta dokonce kolektivní procedura,⁷⁷ jak ji označuje francouzské právo, přesahovala požadavky francouzského zákona. ESLP v tomto případě označil proceduru za dlouhou, velmi pečlivou a v souladu se zákonem. V rámci třetího zkoumaného kritéria, dostupnosti soudního přezkumu, došel ESLP k zjištění, že vnitrostátní orgány postupovaly v projednávané věci v souladu s pozitivními závazky plynoucími z článku 2 Úmluvy. Pokud bude rozsudek Státní rady vykonán, nedojde tím k porušení práva na život dle článku 2 Úmluvy.⁷⁸

ESLP dále ve svém rozhodnutí konstatoval, že vnitrostátní zákon byl Státní radou interpretován správně a rozhodovací proces byl veden pečlivě. K porušení článku 2 Úmluvy nedošlo. ESLP také připomněl, že je především na vnitrostátních orgánech, aby přezkoumaly slučitelnost rozhodnutí o přerušení léčby s vnitrostátní zákonnou úpravou a Úmluvou a určily pacientovo přání ve shodě s vnitrostátním právem.⁷⁹

4.5.3. Shrnutí

Tento případ se od ostatních lišil zejména tím, že se netýkal asistované sebevraždy, ale pasivní euthanasie, tedy odpojení od přístrojů. Pasivní euthanasii ESLP vlastně ani za euthanasii nepovažuje, protože zde chybí úmyslné usmrcení jedince. Jedná se jen o ponechání volného prostoru nemoci, která způsobí smrt. Soud v rámci tohoto případu opět připomenul, že státy mají široký prostor pro uvážení v souvislosti s pozitivními závazky státu týkající se komplexních vědeckých, právních a etických otázek a obzvláště takto kontroverzních otázek,

⁷⁷ Kolektivní procedura zahrnuje několik konzultací, a to se zdravotnickým personálem pečujícím o pacienta, minimálně s jedním dalším lékařem a s rodinou či jinými blízkými osobami pacienta.

⁷⁸ Zpravodaj kanceláře vládního zmocněnce [online] číslo 3/2015 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/komora/zpravodaj_201503.pdf, s. 30-31.

⁷⁹ HUBÁLKOVÁ, Eva. Rozhodnutí o odpojení pana Vincenta Lamberta od přístrojů udržující jej při životě. Z judikatury ESLP. In: *Bulletin advokacie* [cit. 2017-03-22] 5. 10. 2015 [online] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/z-judikatury.m?browser=mobi>

jako je začátek a konec života, ve kterých navíc neexistuje mezi členskými státy shoda. V tomto ohledu tedy neexistuje jasný konsensus mezi evropskými státy, zda povolovat ukončení umělého udržování při životě, i když většina států toto opatření povoluje. ESLP tedy přiznává určitou míru uvážení státům při rozhodování o tom, zda lze či nelze přerušit umělé udržování života. ESLP taktéž přiznává prostor pro výběr prostředků k udržení rovnováhy mezi ochranou práva pacientů na život a práva na respektování osobní autonomie a soukromého života.⁸⁰

V tomto případě ESLP na nahlížení případu využil výše zmíněné tři kritéria, která v průběhu rozhodování v podobných případech postupně vymezil. ESLP na základě těchto tří kritérií zkoumal, zda ve vnitrostátním právu zakotven regulační rámec v souladu s požadavky článku 2 Úmluvy. Dále zda bylo zohledněno přání dotčené osoby. Poslední zkoumané kritérium je, zda existovala možnost obrátit se na soudy při vzniku pochybností o tom, co je v pacientově nejlepším zájmu.

---

⁸⁰ HUBÁLKOVÁ, Eva. Rozhodnutí o odpojení pana Vincenta Lamberta od přístrojů udržující jej při životě. Z judikatury ESLP. In: *Bulletin advokacie* [cit. 2017-03-22] 5. 10. 2015 [online] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/z-judikatury.m?browser=mobi>

4. Závěr

Práce si kladla za cíl zmapování rozhodovací činnosti ESLP v souvislosti s otázkou euthanasie a asistované sebevraždy, a to jak ESLP vykládá Úmluvu s ohledem na problematiku euthanasie. Na základě toho práce komparovala právní úpravu euthanasie a asistované sebevraždy ve vybraných evropských zemích a analyzovala nejvýznamnější rozhodnutí ESLP týkající se právě euthanasie a asistované sebevraždy. Práce byla za tímto účelem rozdělena na tři části. Na začátku práce byly vymezeny pojmy s euthanasií související. Byly objasněny rozdíly mezi přímou a nepřímou euthanasií, aktivní a pasivní euthanasií a rozdíl mezi euthanasií a asistovanou sebevraždou.

Ačkoliv je teoretický rozdíl mezi euthanasií a asistovanou sebevraždou, rozlišení je v mnoha případech velmi obtížné. Pokud se euthanasie vykládá jako urychlení či navození smrti druhého jedince, a to například za pomoci lékaře, který pacientovi podá smrtící lék nebo vpíchne injekci, asistovaná sebevražda má být pouze zprostředkování smrtícího prostředku lékařem, přičemž jedinec si smrtící látku aplikuje sám. V důsledku toho vyvstává otázka, jak je to v případě pacientů, jež nemohou své tělo ovládat, jak tomu bylo v případě paní Koch, která byla paralyzovaná a ve Švýcarsku spáchala asistovanou sebevraždu. V tomto ohledu je nutné podotknout, že ani ESLP nijak striktně mezi těmito uvedenými pojmy nerozlišuje.

Další kapitola byla věnována právním úpravám vybraných evropských zemí, jež jsou členy Rady Evropy, týkajících se euthanasie a asistované sebevraždy. To bylo podstatné zejména z toho důvodu, aby bylo demonstrováno, že v otázce euthanasie a asistované sebevraždy mezi smluvními státy Rady Evropy neexistuje žádný konsensus. V této kapitole byl představen pohled na euthanasií a asistovanou sebevraždu v Nizozemí, Belgii, Německu, Švýcarsku a pro srovnání i jak je na euthanasií nahlíženo v Česku. Přičemž aktivní euthanasie je legální jen v Nizozemí a Belgii. Asistovaná sebevražda je povolena ve Švýcarsku a Německu. Ve Švýcarsku jsou za tímto účelem zřízeny i organizace, které za úplatu poskytují služby s asistovanou sebevraždou spojené. Jedná se o Dignitas a Exit, o kterých je také často zmínka v analyzovaných rozhodnutích ESLP. Jelikož je asistovaná sebevražda ve Švýcarsku povolena i cizincům, stala se tato země cílem tzv. sebevražedných turistů, což je též patrné z představovaných rozhodnutí.

Poslední klíčová kapitola se věnovala již rozboru konkrétních rozhodnutí ESLP týkající se euthanasie a asistované sebevraždy. Za nejvýznamnější rozhodnutí v této oblasti považují rozhodnutí *Pretty v. Spojené království*, *Haas v. Švýcarsko*, *Koch v. Německo*, *Gross v. Švýcarsko* a relativně nedávné rozhodnutí *Lambert a ostatní v. Francie*. Každý z těchto případů byl specifický a přinesl něco nového v oblasti euthanasie či asistované sebevraždy.

Otázka asistované sebevraždy a euthanasie byla před ESLP vnesena poprvé po roce 2000 a od té doby ještě několikrát a opakovaně. V prvním velkém případě *Pretty v. Spojené království* se ESLP zabýval kompletním posouzením nejvýznamnějších článků Úmluvy ve vztahu k asistované sebevraždě a euthanasii. V rámci tohoto případu odpověděl ESLP na důležitou otázku, a to zda článek 2 Úmluvy zahrnuje i negativní aspekt jako je tomu u jiných práv a svobod. ESLP v tomto rozhodl jasně, a to že článek 2 Úmluvy týkající se práva na život nelze vykládat negativně a rozhodně z tohoto článku nelze vyvozovat právo na smrt. Tento článek tak bez dalšího nezakládá právo na euthanasii či asistovanou sebevraždu. I když ESLP vyloučil právo na smrt v rámci článku 2, připustil možnost práva na sebeurčení a respektování osobní autonomie dle článku 8 Úmluvy.

Pokud ESLP v rámci případu *Pretty v. Spojené království* připustil, že by otázka euthanasie mohla souviset s článkem 8 Úmluvy, v rozsudku *Haas v. Švýcarsko* to již výslovně potvrdil. Dle ESLP to, za jakých okolností, kdy a jakým způsobem se jedinec rozhodne zemřít je jeho právem, které se dá zahrnout pod právo na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy. K takovému rozhodnutí musí být jedinec schopen dospět svobodně, přičemž se zkoumá jeho vůle a její kvalita. V tomto ohledu je zde tak jasný posun ve výkladu článku 8 a v pohledu ESLP na euthanasii a asistovanou sebevraždu. Asistovaná sebevražda tedy není v rozporu s článkem 8, pokud existují dostatečná opatření proti zneužití.

V rámci svého třetího významného rozhodnutí týkající se asistované sebevraždy *Koch v. Německo* se ESLP vyjádřil i k povinnosti státu ohledně zavedení asistované sebevraždy. Tuto povinnost dle ESLP stát nemá, nicméně odmítnutí asistované sebevraždy musí být vnitrostátními orgány odůvodněno. ESLP se v tomto případě nezabýval nějak hlouběji otázkou euthanasie a asistované sebevraždy, ale soustředil se spíše na procesní stranu věci. V tomto ohledu ESLP zdůraznil, jako už několikrát ve svých rozsudcích, že otázka

ukončení života, euthanasie a asistované sebevraždy, jsou citlivá témata na pomezí etiky, náboženství a lékařství a státy tak mají široký prostor pro uvážení. Důležité ale je z pohledu ESLP, aby ze strany státu byla zajištěna ochrana před zneužíváním asistované sebevraždy.

Zneužívání asistované sebevraždy se může právě odehrávat, pokud není vnitrostátní úprava dostatečně přesná, což řešil ESLP v rámci případu Gross v. Švýcarsko. V tomto rozhodnutí ESLP uložil Švýcarsku povinnost definovat přesná pravidla pro asistovanou sebevraždu a jejich řádné zahrnutí do právního rámce. Přijetí komplexní vnitrostátní úpravy ohledně asistované sebevraždy mělo odstranit nejistotu, která vznikala na základě neformálních lékařských etických doporučení, která se do té doby vztahovala k problematice asistované sebevraždy. Nicméně toto rozhodnutí nikdy nenabýlo právní moci.

Poslední zmiňovaný případ se netýkal euthanasie v pravém slova smyslu, ale ukončení umělého vyživování, což ELSP za euthanasii nepovažuje. ESLP v rámci tohoto případu opět připomněl, že státy požívají jistý prostor pro uvážení, pokud pozitivní závazky státu souvisejí s komplexními vědeckými, etickými a náboženskými otázkami týkající se začátku a konce života, pokud v takovéto oblasti nepanuje mezi smluvními státy shoda. Stát tedy sám rozhoduje o tom, zda povolovat ukončení umělého udržování při životě či nikoliv.

V průběhu času si ESLP vymezil tři kritéria, která při posuzování případů týkající se euthanasie a asistované sebevraždy blíže zkoumá. Zaprvé, zda je ve vnitrostátním právu zakotven regulační rámec v souladu s požadavky článku 2 Úmluvy. Zadruhé, zda bylo zohledněno přání dotčené osoby. Zatřetí, zda existovala možnost obrátit se na soudy v takovém případě, když vzniknou pochybnosti o tom, jaké je v zájmu pacienta to nejlepší řešení.

Každý z analyzovaných případů byl velmi specifický a ESLP nechává mnohé otázky na uvážení států. Například, zda stát povolí asistovanou sebevraždu nebo pasivní euthanasii či nikoliv. I tak lze ale v rozhodování ESLP vidět jistý posun v pohledu na právo ukončení života. ESLP v tomto ohledu přiznává čím dál větší váhu právu jedince na sebeurčení a jedincovu autonomii, a to mnohdy za jistých okolností i na úkor ochrany života.

5. Resumé

This bachelor thesis is concerned with the issue of euthanasia and assisted suicide from the perspective of jurisprudence of the European Court of Human Rights. The right to life, as the one of the most important rights, is located immediately at the beginning in the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. On the basis of Article 2 which encompasses right to life and Article 8 which protects private and family life was formulated right to die through euthanasia or assisted suicide. Request for recognition of right to die through euthanasia or assisted suicide has recently arisen. Before 2002 there was almost no case law of the European Court of Human Rights relating to the issue of euthanasia and assisted suicide. The aim of the thesis is to describe relevant and important decision of the European Court of Human Rights concerning euthanasia and assisted suicide.

The thesis is divided into three parts. In the first part, there is a description of the term euthanasia, distinction of the types of euthanasia and a difference between euthanasia and assisted suicide. Second part of the thesis provides insight into the legislation of the selected European countries. The last part is focusing on important decisions of European Court of Human Rights concerning euthanasia and assisted suicide which are then individually analysed.

6. Seznam použité literatury a pramenů

Monografie, publikace, sborníky

BOSSHARD, Georg. Switzerland. In: GRIFFITHS, John; WEYERS, Heleen; ADAMS, Maurice. *Euthanasia and Law in Europe*. Oxford, Portland, Oregon: Hart Publishing, 2008, s. 463-481. ISBN 978-1-84113-700-1.

BÜRLI, Nicole. Amicus curiae as a means to reinforce the legitimacy of the European Court of Human Rights. In: FLOGAITIS, Spyridon; ZWART, Tom; FRASER, Julie. *The European Court of Human Rights and its Discontents. Turning Criticism into Strength*. Cheltenham, Northampton: Edward Elgar Publishing, 2013, s. 135-146. ISBN 978-1-78254-611-5.

ČAPEK, Jan. *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv*. [komentář s judikaturou]. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-789-4.

GRIFFITHS, John; BOOD, Alex a WEYERS, Heleen. *Euthanasia and Law in the Netherlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 1998. ISBN 90-5356-275-3.

GRIFFITHS, John; WEYERS, Heleen a ADAMS, Maurice. *Euthanasia and Law in Europe*. Oxford, Portland, Oregon: Hart Publishing, 2008. ISBN 978-1-84113-700-1.

HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-417-x.

KEOWN, John. *Euthanasie, Ethics and Public Policy*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. ISBN 0-521-80416-7.

KMEC, Jiří; KOSAŘ, David; KRATOCHVÍL, Jan a BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-365-3.

MALÍŘ, Jan; DOLEŽAL, Tomáš. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a zdravotnictví: současný stav a perspektivy*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-224-5.

MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?* Vyd. 1. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1025-0.

ŠPINKOVÁ, Martina; ŠPINKA, Štěpán. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?* Praha: Cesta domů, 2006. ISBN 80-239-8592-2.

Odborné články

JAHNSOVÁ, Alice; KUČA, Radan. Právní aspekty euthanasie. *Právní rozhledy*, 1997, Roč. 5, č. 7, s. 356. ISSN 1210-6410.

MATOCHOVÁ, Soňa. Otázka eutanázie z pohledu judikatury Evropského soudu pro lidská práva. *Zdravotnické právo v praxi*, 2006, Roč. 4, č. 2, s. 24. ISSN 1214-2883.

PROŠKOVÁ, Eva. Etické a právní aspekty eutanazie. Eticko-filozofické aspekty v péči o zdraví, *Kontakt*, 2009, č. 1, s. 263. ISSN 1212-4117.

PUPPINCK, Gregor; LA HOUGUE, Claire. The right to assisted suicide in the case law of the European Court of Human Rights. *The International Journal of Human Rights*, 2014, Vol. 18, s. 735. ISSN 1364-2987.

Elektronické zdroje

ABRAMS, Abigail. Assisted Suicide Law In Germany Passes Despite Concerns Over Nazi Association. In: *International Business Times* [online] 6. 11. 2015. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.ibtimes.com/assisted-suicide-law-germany-passes-despite-concerns-over-nazi-association-2172889>

BERKA, Vít; SUM, Tomáš. Eutanazie ve světě. In: *epravo.cz* [online] 20.5. 2005 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>

ČERNÝ, David. Problém s definicí eutanazie. *Zdravotnické právo a bioetika* [online] 21. 6. 2015 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://zdravotnickepravo.info/problem-s-definici-eutanazie/>

Česká advokátní komora. Článek 8 Úmluvy (Právo na respektování soukromého a rodinného života). [online] [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/assets/haas-proti-svycarsku.docx>

Rechtliche Regelungen. In: *Deutsches Referenzzentrum für Ethik in den Biowissenschaften* [online] ©2017 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.drze.de/im-blickpunkt/sterbehilfe/rechtliche-regelungen>

Case of Haas v. Switzerland – the European Court of Human Rights denies an alleged right to “assisted suicide” opposable to the state. In: *European Centre for Law & Justice* [online] 2011 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://eclj.org/case-of-haas-v-switzerland-the-european-court-of-human-rights-denies-an-alleged-right-to-assisted-suicide-opposable-to-the-state>

European Court of Human Rights. End of life and the European Convention on Human Rights [online] July 2015, [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Euthanasia_ENG.pdf

HUBÁLKOVÁ, Eva. Rozhodnutí o odpojení pana Vincenta Lamberta od přístrojů udržující jej při životě. Z judikatury ESLP. In: *Bulletin advokacie* [cit. 2017-03-22] 5. 10. 2015 [online] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/z-judikatury.m?browser=mobi>

HURST, A. Samia; MAURON, Alex. Assisted suicide and euthanasia in Switzerland: allowing a role for non-physicians, *BMJ* [online] Vol. 326,1. 2. 2003 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1125125/pdf/271.pdf>

iDnes.cz/zpravy. První dítě v Belgii podstoupilo eutanazii, o smrt samo požádalo lékaře [online] 17. 9. 2016 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/detska-eutanazie-belgie-0sm-/zahranicni.aspx?c=A160917_114435_zahranicni_mlb

SKOUPÁ, Adéla. Hospodářské noviny. Eutanazie po česku: Zákon o asistované sebevraždě se vrací, hledá vzor v Belgii [online] 3. 6. 2016 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-65317790-eutanazie-po-cesku-zakon-o-asistovane-sebevrazde-se-vraci-hleda-vzor-v-belgii>

SUM, Tomáš. Eutanázie v právním řádu ČR. In: *epravo.cz* [online] 20. 10. 2004. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-v-pravnim-radu-cr-28721.html>

The Guardian. Euthanasia and assisted suicide laws around the world [online] 17. 7. 2014 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/society/2014/jul/17/euthanasia-assisted-suicide-laws-world>

WILSON, Jacque. 'Suicide tourism' to Switzerland has doubled since 2009. In: *CNN* [online] 7. 10. 2014 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2014/08/20/health/suicide-tourism-switzerland/index.html>

Zpravodaj kanceláře vládního zmocněnce [online] číslo 3/2015 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/komora/zpravodaj_201503.pdf

Právní předpisy

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Usnesení vlády České republiky ze dne 22. června 2016 k návrhu poslanců Jiřího Zlatušky, Radka Vondráčka, Kristýny Zelienkové, Petra Adama, Pavla Čiháka a Vojtěcha Adama na vydání zákona o důstojné smrti (sněmovní tisk č. 820).

The Belgian Act of Euthanasia, [online]. Vycházeno z anglického znění zákona [cit. 2017-03-16] Dostupný z: <http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59>

Soudní rozhodnutí

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14. května 2013 ve věci stížnosti č. 67810/10 Gross proti Švýcarsku.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 19. července 2012 ve věci stížnosti č. 497/09 Koch proti Německu.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 20. ledna 2011 ve věci stížnosti č. 31322/07 Haas proti Švýcarsku.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. dubna 2002 ve věci stížnosti č. 2346/02 Pretty proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irska.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. června 2015 ve věci stížnosti č. 46043/14 Lambert a ostatní proti Francii.

Usnesení Nejvyššího soudu č.j. 3 Tdo 362/2014-24, z 19. března 2014.